63082/B

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

RICCA, C.

XXI 5

G.x.15

CAROLI RICHA

Phil. & Med. Doct.

Æ celeberrimo Bononienſi Scientiarum Inſtituto

MORBORUM VULGARIUM

HISTORIA

ANNI MDCCXXII.

SEU

CONSTITUTIO EPIDEMICA

Taurinenſis Tertia.

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCXXIII.

Typis Joannis Radix ſub ſigno Angeli Cuſtodis S. Euphraſiæ,
Impenſis Viduæ, & Hæredum Paſquini Bibliopol.
SUPERIORUM FACULTATE.

Quod ad Praxin attinet, profiteor, me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propoſuiſſe, niſi quod probè exploratum habuerim.
Sydenham.

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO

DOMINO

CAROLO EMMANUELI

DE BALBIS,

COMITI VERNONI,

EX MARCHIONIBUS CEVAE,

MAGNAE CRUCIS EQUITI,

REGII NOSOCOMII

SS. MAURITII, ET LAZARI

SUPREMO PRAEFECTO,

STATUS MINISTRO;

EGREGIO ET PATRIAE ET SECULI ORNAMENTO,

MEDICAE ARTIS

OMNIUMQUE SCIENTIARUM

MAECENATI PLURIMUM COLENDO:

CONSTITUTIONEM HANC TAURINENSEM

EPIDEMICAM TERTIAM

QUAM HUMILLIME D. D. C. Q.

EXCELLENTIAE SUAE CULTOR

DEVOTISSIMUS

C. R.

APPROBATIO.

EX commiſſione Reverendiſſimi Patris Ioannis Alberti Alferii Vicarii Generalis Sancti Officii, perlegi *Hiſtoriam Morborum Vulgarium anni elapſi MDCCXXII.*, ſeù *Conſtitutionem Epidemicam Taurinenſem Tertiam*, ab Illuſtriſſimo Domino Carolo Richa Philoſophiæ, & Medicinæ Doctore Præclariſſimo conſcriptam : Eamque ſpectatæ eruditionis copiâ refertam, tùm ſolidioris doctrinæ robore undequaque firmatam, ſummâ itidem fide, ac diligentiâ exaratam inveni. Quapropter publicâ illam luce digniſſimam cenſeo. E' Regiæ Venationis ædibus. VI. Kalendas Quintilis. MDCCXXIII.

MANZINI.

Imprimatur,

Vicarius Generalis S. Officii.

V. AGUIRRE.

V. CASSOTTI.

PRÆFATIO

NEc diù te in limine morabor, Lector; Nec mihi multa manent in prologum contexenda. Quid hæ paginæ ferant; Quæ huiuſce inſtituti ſit ratio; Quis mihi ſcopus, quæ meta laboris, ſatis ſuperque expoſui in primi, ac ſecundi voluminis pręfatione. Nihil nunc ampliùs habeo, quod tecum hac in re proloquar.

Id unum verò & neceſſarium duxi, & perutile maximè hic loci præmittere; viſum mihi nempè plurimum lucis Morborum Vulgarium hiſtoriæ acceſſurum, ſi nedum Ventorum, Aeriſque, ac Annitemporum varias, ac diſcrepantes invicem mutationes unà conferrem, ac ſigillatim deſcriberem, ſed & ſingula quoque adnotarem, quæ Plantis, quæ Frugibus, quæ Inſectis, ac Animalibus cæteris totius anni decurſu proficua, aut infenſa extitiſſe advertimus, utpote quæ haud ſecùs, ac hominum corpora multum ab Aëre, ab Ventis, ab Tempeſtatibus, aut debito ordine ſibi viciſſim ſuccedentibus, aut exlegibus prorſus dependent. Eâ hinc, quâ potui, majori brevitate, ac fide, antequam hiſtoriam Morborum, qui ultrò citròque hoc anno ſæviere, attingerem; Morbos, ſi fas eſt ita dicere, Plantarum, Fructuum, Aviumque, ac Inſectorum, quæ frequentiora Subalpinis exiſtere ſolent, fata delineavi, ac in anteceſſum appoſui, magnam in partem excerpta ex Ephemeridibus Mſſ. annuis Cl., ac Doctiſſimi *Caſſarelli*

Me-

Medici, ac Philoſophi Pinerolienſium Celeberrimi, quarum mihi copiam lubentiſſimè annuit Illuſtriſſimus, ac Pręclariſſimus *Comes à Caſſelette* pro ſuâ erga me, ac literatos omnes eximiâ humanitate, ac benevolentiâ. Ad morbos deinde me confero, atque ad illos potiſſimûm, in quibus *Divinum* reverà quidpiā elucet, quos ſcilicet Epidemios propriè vocamus, ſeù Vulgares, eo quidem more, ac conſilio, quod *Sydenhamius, Ramazzinus*, aliique plures Præſtantiſſimi Viri adhibuere. Præclarum eſt Sapientum Virorum veſtigiis inſiſtere; Præclarius, quam ab iis accepimus, facem Poſteris tradere; Præclariſſimum, viventibus adhuc dū nobis, ac vitalis auræ uſurâ fruentibus, alios cernere, qui in hâc eâdem arenâ pari laude, ac quidem feliciore ingenio contendant! Obſtrectatores, Malevolos, Invidos homines, qui cùm nihil de ſuo protulerint unquàm, aliena ſcripta aſpero ore diſcerpunt, ſuopte ingenio obloqui, ac quidquid velint pro lubitu carpere, ac lacerare concedimus; *Ob id latrant, quià eſuriunt*, aiebat *Malpighius*. Ignotum mihi minimè eſt, *neminem Prophetam in Patria*. Laudis pars eſt haud exigua, ſtudia hæc mea audire ab Eruditis omnibus, tùm in Italiâ noſtrâ, tum extrà Italiam benignè excipi, ac commendari.

De Maſſilienſium Peſte ne verbum quidem egi; Satiùs habui, elangueſcente eâ paſſim, ac propè iam extinctâ prorsùs, hanc aliis Provinciam relinquere, nec longè ampliús ab conſtitutâ mihi orbitâ egredi. Clariſſimorum Virorum in illius, ac uniuſcuiuſque Peſtis in univerſum naturâ indagandâ, revelandâque conatus, ac ſtudia magnoperè laudo. Haud me latet, quantum id nec Italica modò, quibus ſanè, ſin minus inventi gloria, quæ remotioris ævi Philoſophis tota debetur, ea ſaltem meritò tribuen-

buenda laus eſt, quod Inſectorum, ut aiunt, Syſtema è vetuſtiſſimis monumentis præclariorem in lucem vindicârint, quantum, inquam, nec Italica tantum, ſed Gallica, Anglica, Germanica ingenia fatigavit, atque etiamnùm, magno rei literariæ incremento, id ipſum exerceat. Suus & quoque honos haud denegandus iis, qui venenum aliquod peculiare, ſui generis, ſummè lethiferum, perque aera ludens, Exoticum ne, ac adventitium fuerit, parum refert, pro vero, ac genuino Phyſico Peſtis Conſtitutivo poſuerunt. *Patet omnibus veritas* [*Senecæ* effatum eſt; Sic etiam præfationem ſuam *Syſtematis Phyſici Peſtis* elegantiſſimè auſpicatur *Cl. Saguens*, cuius eximiam in rebus Philoſophicis doctrinam, ac eruditionem maximam ut ſummè veneror, atque commendo: Ita admodũ dolet mihi, æternũque dolebit juveniliter quædam pronunciaſſe adversùs celeb. Viri hypoteſin, quæ modò pænitet me evulgaſſe.) *Patet omnibus veritas, nondum eſt occupata, & ex eâ multum eſt relictum Poſteris.* Ut conceſſum omnibus quidquid lubet effingere, atque in medium proferre; Ità difficilè admodùm acu rem tangere; Ridiculum magis, ſic ab aliquibus ſuam mordicùs ſententiam tueri, ut hanc velint ab omnibus paſſim propugnari. Atque id quidem mihi potiſſimùm obtrudere videtur Vir Præclariſſimus (a), quod nempè eius hypotheſi de *Inſectis inviſibilibus* &c. minimè ego acceſſerim, auſuſque eſt, proh hominis fidem! literas, quas ad illum ſcripſeram, ingenuitatis plenas, publicas facere, ac ſi transfuga eſſem periurii pænâ plectendus. Ità ſcilicet nos deinceps urbanitatis munera devinctos efficient, ut quam cuilibet hominum dedit Deus Philoſophandi libertatem, eâ nos frui

(a) Bartholomæus Curtius *Medicus perdoctus Mediolan.*

frui haud ſinant ampliùs, noſque ita obſtrictos detineant, ut velit nolit, captiva mens ſit in obſequium amicitiæ? Pudeat Virum Doctiſſimum inanibus nugis aliorum otia interpellare. Juvenis ſim ego, quid hoc ad rem? Equidem Senibus præſertim Inſecta ſolent ante oculos ludere, propè impendentis Amauroſeos prænuntia. Quod autem aſſerat, ſemel ſe, atque iterum à me laceſſitum, Iudices in hac re appello quotquot ad quorum manus ſcripta mea pervenêre. Hominem ne laceſſere eſt eum præclaro laudis ſuffragio proſequi, eiuſque hypotheſin *ingenioſam, ac forte etiam admodum probabilem* aſſerere, ut ego tùm pluribus in locis, tùm ſpeciatim *pag.* 111. §. *LXXIV. Hiſtoriæ Morborum Vulgarium Anni MDCCXX.* teſtatus ſum, maximâ ductus reverentiâ, cùm erga piiſſimos *Kircheri, Fabri*, aliorumque Manes, tùm meritiſſimos erga ac præſtantiſſimos Viros, huiuſce ætatis, ac noſtræ Italiæ decus præcipuum, ac ornamentum, quos inter bonâ fide ipſum collocavi? Fateor utique in *altera Morborum Vulgarium Hiſtoria, anni MDCCXXI.* quædam ex illius Epiſtolis Italicè exaratis excerpta, acerbiore calamo, perſtrinxiſſe; At idem ipſe calamum mihi præbuit, idem ipſe mihi tela, quæ vibrarem, ſubminiſtravit. Vix enim edideram Conſtitutionem meam primam, cùm ad me nil tale merentem officioſæ Cl. Viri literæ pervenêre, unà cùm ſecundâ eiuſdem Epiſtolâ Apologeticâ editâ Mediolani 30. *Aug.* MDCCXXI. in quâ honorificis quidem verbis, re tamen, ac datâ operâ mecum unà certamen inſtituit, meque invitum provocavit ad pugnam. Prælium inii, manus conſervi, dimicatum eſt: *Quid poſſit uterque viciſſim*, experti ſumus: Quis noſtrûm vicerit; Sapientibus judicium eſto.

Vt

Utque è diverticulis in viam redeam ; Morbos lubet recenſere, qui hoc anno in Pedemontio vagati ſunt, ac unà cum iis, qui ſuperioribus annis debacchabantur, conferre, Quandoquidem eò unicè labor hic meus collimat, ut morbos unà invicem, ac tempeſtates, ventorumque diſcrimina cōparando, facile ſit imminentes indè ægritudines prævidere, ac ſi quo modo fieri queat, præcavere. Morbi itaque anno MDCCXX, à quo huiuſce ego telæ ſtamina auſpicatus ſum, ſęviere, è ſpaſmodicorum genere, ac febres præſertim mali ominis, inque nervoſo ſyſtemate præcipuam ludentes tragediam : Superiore anno amplior iis patuit in Thoracis Delubro ſcena ; Pleuritides hinc, Peripneumoniæ, ac Chronicos inter affectus, Empyemata maximè, ac Vomicæ hos ac illos indiſcriminatim adoriebantur. Hoc denique anno univerſa horum Cohors infimum ventrem occupavit, ac ibi potiſſimùm egit. Quæ hiſce remedia proficua magis extiterint, quę aeris atque annitemporum mutationes iis præluſerint : Id mihi propoſitum eſt & indagare diligenter, & ſummâ fide conſcribere.

BREVIARIUM.

I. OPeris introductio, & exordium. Argolus *laudatus. Ventorum ſævities hoc anno ingens. II. Quæ autumni indoles, ingeniumque. III. Morborum per id temporis luſus, ac natura. Hoſce inter intermittentibus febribus dominatus ac ſumma poteſtas tribuenda. Deflenda, ac infanda Puerperarum clades memorata. IV. Dolores acerbiſſimi, ac diuturni ventris unà cum exaratis febribus toto anno ſævientes. V. Qui Octobri venti perflarunt, enarrantur. VI. Qui Novembri, ac Decembri menſe uſque ad Solſtitium. Occidentales venti Subalpinis ſaluberrimi. VII. Hyemis ſtatus. Quid præcelſa Alpium faſtigia præſtent Subalpinis. Ingens Ianuario orta tempeſtas. VIII. Quæ Februario rerum ſcena, quæ Martio eadem, ac propè appetente æquinoctio. Feliciſſimus* ANNÆ CHRISTINÆ LUDOVICÆ *è comitibus Palatinis Rheni adventus hiſce Faſtis, ceù præclàriſſima Epocha, inſertus. Feſtivę Taurinenſium acclamationes, ac* gau-

gaudia. IX. Veris exordia quæ ? X. Quæ per ea tempora ventorum ſævities, ac inclementia. XI. Vredinis ſigna in mori foliis apparentia ſterilitatis prænuntia. XII. *Quæ morborum hiſtoriæ præmittenda maximè. XIII. Epidemica Plantarum labes. XIV. Inſectorum parcitas, ac præcipuè noctilucarum, cantharidum, & his ſimilium, cui adſcribenda. Frequentior Locuſtæ quædam ſpecies Pedemontanis.* Anacreon, & Cælius *laudati.* Rondeletius *citatus. Binæ Locuſtarum ſpecies in Apuliâ, ac Siciliâ familiares. XV. Erucæ cur ſic dictæ.* Apuleii *placitum. XVI. Nùm ad harum claſſem referenda inſecta illa peſtifera, quibus Peſtium plerique geneſin, ac incunabula præbent ? Moderni cuiuſdam Scriptoris inanes, ac futiles diſceptationes. Eiuſdem hypotheſis irridetur; Cur illius obtrectationibus reſponſum haud dederit* Author. *XVII.* Bombycum *ac* Apum *ingens iactura.* Virgilius *citatus. XVIII. Magna aquarum penuria, defectuſque. XIX.* Anguillarum *ovaria recèns detecta in Italiâ. Diù hæ,*

ac noviſſimè adhuc viviparæ creditæ. Levenoechius *notatus*. Charletonus & Elſnerus *reprehenſi*. *Cl.* Redi *cum laude memoratus*. *XX.* Antonius Valiſnerius *Primarius in Patavino Archigymnaſio Medicinæ Profeſſor commendatus. Ovarii ſitus, figura, ac moles eiuſdem.* Paullinus, & Severinus *laudati. XXI. Raræ plæræque viſæ hoc anno* Aves, *ac illæ potiſſimum, quæ* canorę *appellantur, tùm* inſectivorę; *ſecùs* Phytivorę, *ſeù quæ Plantis veſcuntur.* Phaſiani *denominatio unde? Quot huius ſpecies Subalpinis.* Pavonis *Anatome; Avis deſcriptio roſtro contra omnium avium morem ex utrâque parte recurvo. XXII.* Lepores, *ac* Cuniculi *numeroſiores, quàm unquàm. Curioſa in* Talpâ, *ac* Mure alpino *ab Authore adnotata. XXIII. Naturalem Agri Taurinenſis hiſtoriam daturum ſe aliquandò* Author *profitetur. Anni Conſtitutio magnâ ex parte ſicci, & præfervidi.* XXIV Vulgares morbi *qui ſic appellari debeant. Nova febrium ſoboles exoriente Autumno. XXV. Morborum ingruentiũ.*

luſus

luſus, ingeniumque. Quid Medico in hac arena expendendum maximè, ac decernendum. Hippocratis *effatum.* XXVI. *Orientium autumno morborum indolem potiſſimùm obtinendam eſſe.* XXVII. *Memoratarum febrium hiſtoria, ac delineatio.* XXVIII. *Variæ eædem ſub larva deliteſcentes.* Sydenhamius *laudatus.* XXIX. *Sæpe illæ ſub ficta doloris Colici imagine proludebant.* Carolus Piſo *cum laude memoratus.* XXX. *Horum omnium ortus, ac incunabula explicantur.* XXXI. *Periodicarum febrium ratio.* XXXII. *Exemplo res confirmatur.* XXXIII. *Fermentiſtarum hypotheſis refellitur.* XXXIV. *Expendenda præſertim liquidorum indoles iuxta varias diſcrepantium invicem tempeſtatum alterationes.* XXXV. *Magnam iis obtigiſſe Autumno jacturam.* XXXVI. *Eiuſmodi febrium deſcriptio; Quæve earumdem Phenomena, ac converſiones.* XXXVII. *Quàm malè eædem in acutas abeuntes, ut malignæ hinc à pleriſque haberentur.* Baglivius *laudatus.* XXXVIII. *Quid in iis prævidendum utique, dignoſcendumque.* XXXIX.

Nova

Nova Febrium *progenies* Ianuario *menſe invaleſcens.* XXXX. *Ab unâ omnes, eâdemque cauſſâ, ut priores, derivatæ. Culpanda bilis potiſſimùm.* XXXXI. *Quæ indicationes eruendæ.* Mercatus *laudatus; Noxia prorsùs purgatio. Secùs ſanguinis miſſio opportunè* celebrata. XXXXII. *Omnium præſtantiſſimus* Cortex Peruvianus. *Cl.* Torti *Archiater Mutinenſis commendatus.* XXXXIII. *Quantum ſe huic debeat* Author. XXXXIV. *Quæ exhibendi Corticis opportunitas obſervanda.* XXXXV. *Authoris ſententia de intermittentium febrium ortu, ac incunabulis.* Carteſii *placitum de ſede Animæ.* XXXXVI. *Obſervationes, ac animadverſiones Practicæ; Meſenterium chronicorum morborum præcipua ſedes.* XXXXVII. *Res ultrò aſſeritur, ac vindicatur.* XXXXVIII. *Eadem ventris cruciatuum origo.* Ballonii *elogium. Cl.* Morgagnius *laudatus. Lapilli pleriſque in veſicâ fellcâ reperti, qui non ut olim comperium, flammam ediderant.* XXXXIX. *Ad alvi quoque cruciatus ſedandos proficuus* Cortex.

tex. *Atrophiæ, ſeù emaciationis præludia*; L. Ægrorum recenſio. LI. *Veſicantia, ac ipſa ſanguinis miſſio adhibito unà cortice proficua magis.* LII. *Diuturno morbo ſublatis Meſenterium abſumptum, ac ſummè putridum inventum.* LIII. *Laborantis Naturæ ſagacitas in excitandis abſceſſibus.* LIV. *Abſceſſu hinc morbos ſolvi, vulgare ſatis. Hepatis, ac Pancreatis abſceſſuum exempla.* LV. *Meſenterii, ac Renum abſceſſus plerumque infelices.* LVI. *Inſignis in Colo ulceris Hiſtoria.* LVII. *Ab viſciditate, defectuque lymphæ ægritudines ferè omnes progenitæ, quæ hoc anno vagatæ ſunt.* LVIII. *Novum additum Febribus Vere Symptoma.* LIX. *Intercurrentium affectuum delineatio. Aſthmatis convulſivi curatio ſectione Iugularium feliciter abſoluta.* LX. *Puerorum Aſthmata ab Thymo ſæpe proficiſci. Novus Thymi uſus, eiuſque ductus peculiares novi ab Authore reperti. Cl.* Bellingeri *Scriptoris Angli lapſus.* LXI. *Cæterorum affectuum ſcena.* Ægrorum recenſio altera. *Cl.* Terraneus *Anatomicus Taurinenſis laudatus.*

LXII. *Puerperarum lugenda Clades.* LXIII. *Morborum per agrum, ac finitima oppida Conſtitutio. Epidemicarum febrium* Alladii *apud Salaſſios hyeme ſævientium hiſtoria ab* Cl. Viro Io. Thomâ Guideto *Medico Taurinenſi exarata.* LXIV. *Tumorum hoc anno magna ubique cohors, ac indomita ſævities. Atheromatis, & Meliceridis diſcrimina.* LXV. *Ganglii ortus, ac curatio.* LXVI. *Strumarum, ſeù Scrophularum incunabula.* Caſp. Bartolinus nepos, Riolanus, Guido, & Ingraſſias *laudati. Bronchocele quid, quove curanda pacto. Huius extirpatio proficua, ſed omninò difficilis.* LXVII. *Verrucarum, ac nodorum Venereorum deſcriptio.* LXVIII. *Duplex luis Venereæ ſtatus inchoantis, & abſolutæ.* Fracaſtorius *laudatus.* LXIX. *Pleraque hoc anno Aneuriſmata. Caſtrationis hiſtoria in puero decenni. Cl.* Andreas Verna *Chirurgus Taurinenſis laudatus. Mammæ cancro exulcerato obſeſſæ exciſio feliciter peracta. Cl.* Rouhaultius *Chirurgus, ac Profeſſor Regius commendatus.* LXX. *Authoris Peroratio, & votum.*

CON-

CONSTITUTIO EPIDEMICA TAURINENSIS

ANNI MDCCXXII.

I. ANni Hiſtoriam perſcribere aggredior ab ſuperioribus duobus, qui hunc præceſſere, annis parùm, ac vix, toto ſui decurſu, diſſimilis, ſivè adſpirantium ventorum indolem ac morem ſpectamus, ſivè ingruentium morborum ſobolem, ingeniumque. Venti namque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut veriſſimè ait *Argolus*, *in animantibus ſalubritatem unicè ingenerant*, *ſuſcitantque*; totius anni curriculo, aſſiduo, nec unquàm interrupto flamine diù perſpirârunt ab Hyperboreis modò plagis, modò ab Auſtralibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omninò tempora; Præmatura modò hyems, immitiſque;

Operis introductio, & exordium.

Argolus laudatus.

Ventorum ſævities hoc anno maxima.

lenis eadem modò, ac Veris potiùs imaginem referens, ac vicem: Prout nempè aut ruens ab alto Boreas, ſævuſque Aquilo, aut turbidus Auſter perflabat. Recurrere ſæpè viſa mediâ hyeme æſtas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altiùs ab autumnali æquinoctio, ubi ſuperiore anno deſii, initium ducere, antequàm ad hyemem, ac anni reliquum feſtinante calamo properet Oratio mea.

Quæ Autumni Indoles, ac Ingenium.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempeſtas Medico maximè diligenterque expendenda eſt, utpotè quod ſub id fermè temporis nova plerumque ſoleat morborum cohors in ſcenam prodire toto deinde anno longè latéque regnatura; Autumnus, inquam, ſtatim ab initio horridiuſculus ad plures dies prælu-

MDCCXXI

xit, præcipiti ruente Boreâ. Atqui redire protinùs, auctuſque velut viribus perſpirare iterùm, ac ſævire magis viſus Octobri Auſter, quo uſque dein validiore impetu erumpere denuò abeunte librâ cæperunt ab Orientalibus primò, mox verò

verò ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obſcurato æthere, effuſiſque ſuper Alpium cacumina, perque ſubjectam Planitiem, finitimoſque agros, vix tertio ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem heù, aſperamque hyemem portendentibus. Unius adeò menſis ſpatio urẽs modò ęſtas, modò rigida hyems ſęviit, extremoſque utraque conatus edidit, pugnãtibus invicem, ac velut de ſummâ rerũ, quis nempe horũ prior terga daret victori, palmamque alteri victus cederet, certantibus inter ſe ventis. Vicit utique, vicit, diùque ludentium auſtralium iram, ſævitiemque tandem omninò fregit iis oppoſitus Aquilo; Novaque extemplò, etſi mitiore quidem imperio morborum legio ſe ſe palàm oſtendit, inque apertum prodiit, quorum veſtigia, ac penè dixerim, proludia noſſe erat appetente æquinoctio; cùm primùm ſcilicet horridiuſcula aura, ſilentibus ad aliquot dies, ſuaque in clauſtra illicò receptis Auſtris, dirè perflavit.

III. Cernere quidem erat recèns ortas

Morborum per id temporis luſus, ac natura.

novæ indolis febres per id temporis ſub ludere ab iis, quæ anteactâ æſtate, ac ſuperioribus annis ultrò citròque debaccabantur, primo adſpectu omninò diſcrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iiſque comites, ac pediſſequas veluti, ſtatim ac ruere Boreas cœpit, pleraſque paſſim ægritudines, Aſthmata, Lippitudines, Hemoptoes, Paralyſes, Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Meſenterii, aliarumque per ima ventris latentium utriuſque generis glandularum Obſtructiones, contumaces quantùm, ac conſuetâ hactenùs Practicis Methodo invictas prorsùs! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceù *ab Trojano Equo* denſo agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminârunt, brevi ſermone complectar; Dolores acerbiſſimos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diuturnæ Hemicraniæ, aut ſuppreſſa conſueta quæpiam de more evacuatio preluſerat. Addere hiſce fas eſt lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præſertim,

Hoſce inter intermittentibus febribus dominatus, ac ſumma poteſtas tribuenda.

quæ

quæ abortivos fœtus pepererant. Senes in univerſùm, diuturniſque malis confecti poſtremum ſubiere fatum, quamve diù eluſerant mortis vim, hanc tandem obire, ac communem omnibus aleam experiri coacti ſunt. Phtyſici quoque omnes brevi tempore ſublati, ii ſcilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obſederat dudùm, aut adventitia eadem recèns obtigerat poſt pręgreſſam vomicam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invaleſcente hyeme, redeuntibus demùm in ſcenam Auſtris, ſeſe condere hęc viſa propè; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ ſub intermittentium larvâ primo, aut altero acceſſu deliteſcebant, moxque dein in ſubcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Id tamen minimè quidquam officit, quin totius anni imperium, poteſtatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliiſque præfatis ægritudinibus, quæ ſub illis militare videban-

Ingens ac deflenda clades Puerperarũ memoratur.

Doloresacerbiſſimi, ac diuturni ventris unà cum exaratis febribus toto anno ſævientes.

debantur, dominatum inquàm, præcipuamque iis ſedem tribuamus.

IV. Totius hinc decurſu anni prȩter modò dictas febres intermittentes, dolores potiſſimùm abdominis, immanes iidem, ſævique admodum præ cȩteris ſȩviere; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat ſtatis plerumque horis exiguo præludente rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris veſtigio, eiuſmodi dolores recurrere, ſtatiſque pariter horis evaneſcere. Non nullos quidem ſine ullâ intermiſſione iis vexatos memini, atqui ceù in febribus ſubcontinuis obſervare eſt, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti proludia novi, ac dolorifici, ut ità loquar, repetentis paroxyſmi. Sed de hiſce in præſentiarum ſatis. Præſtat modò, quam exorſus ſum, telam abſolvere, rectoque dein tramite, quo unuſquiſque memoratorum affectuum ſeſe prodiderit, vultum, quem ſervaverit, typum, quamve prȩſetulerit, indolem ac genium explicare.

Qui Octobri potiſſimum venti perflârunt, enarrantur.

V. Medio circiter Octobri Orientalis

talis aura uno alterove die læto flamine adſpiravit. Miteſcere hinc non nihil æſtus cœperat, quem reviviſcentes iterùm Auſtrales flatus adtulere, inſuetumque paullò poſt frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedùm Incolis, Arboribuſque, ac plantis, ſed & ipſis etiam inſontibus aquis præmaturo gelu concretis, ceù ſub rigidiſſimâ hyeme, vix orto Autumno, infenſam adnotavimus. Quod quidem nullâ hactenùs hominum memoriâ Subalpinis unquàm obtigerat. Obſcurum hinc ſæpè cœlum, varium idem, incertumque; mox ſerenum, atque præclarum, prout Orientales modò, modò Aquilonares venti perflabant. Sæpè etenim viſum, ac diutinâ experientiâ compertum, obſcurum nubilumque hyeme cœlum reddi Orientalibus ventis ſpirantibus, ſerenum verò, nitidumque idem evadere inſtante Boreâ. Poſtremum Octobris diem impetuoſus is maximè, præcepſque ruens obſignavit.

VI. Felicioribus auſpiciis ſeſe prodi-

dit

Qui Novembri, ac Decembri menſ. ad ſoltitiū uſque.

dit ſubſequens Menſis. Lętior namque ab Occaſu adſpirans Africus ſinminimè ſævi Aquilonis iram omninò retudit, illi ſaltèm morem impoſuit, vimque, ac ſævitiem eius maximam, magnam in partem, coercuit. Saluberrimos utique, lętiſſimoſque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operę prætium duxi; cùm primum morborum quot annis apud Subalpinos ſævientium hiſtoriam, quot annis & illam, quandiù vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, perſolvendam conficiendamque, daturus; Auguſtæ Vrbis, quæ totius Regni caput eſt, Regumque inclyta ſedes, agrique eius, ac univerſi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices inſidet, conſpectum ac poſitionem, tum cæteras (a) aeris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum conſtituunt, deſcripſeram. Furere hinc denuò Boreas viſus ad aliquot dies, novo tùm rigente gelu tellure, concretiſque ſuis in alveis indomito frigore aquis. Quod ſupererat menſis reliquum,

Occidentales venti Subalpinis Saluberrimi.

(a) *Conſtit. Taurinenſis Prima anni MDCCXX. pag. 4. n. 4.*

tùm

tùm Decembris initia Auſter iterùm funeſtavit. Obſervatumque nunquam, ſivè is, ſive alter quiſpiam ventorum perflaret, perſpirare illos cœpiſſe, quin obſcurari è veſtigio cœlum videretur, ac inopinato propè tempeſtas impenderet. Ad Solſtitium hæc uſque geſta.

Hyemis ſtatus.

VII. Exordia hyemis tùm modicus effuſus imber, tum uberi dein copiâ delapſæ cælo nives fœdarunt. Veris illa potius, quàm hyemis primordia dixiſſes: Magna hinc temporum ſubſecuta trãquillitas, lætaque rerum conditio. Mite prorſus, placidumque cœlum, lenibus per intervalla obſecundantibus ventis ab occaſu modò, modò ab meridionali plaga proficiſcentibus. Haud minus læto omine Ianuarius illuxit, qui & idem ad poſtremum uſque diem permanſit, huiuſce felicitatis, lætitiæ, ac ſerenitatis Autoribus unicè Occidentalibus flatibus aſſiduo, lenique flamine è propinquis, atque excelſis Alpium faſtigiis perſpirantibus, quæ illorũ, ſi quid infenſum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerum- MDCCXXII

que ventis ſerenitatem debere, cùm ex adversò impetuoſi hi maximè ac inſalubres Galliæ occidentalis regionibus ſint. Atqui ſi vaſtiſſimum illum tractum mare inter atlanticum, ac Alpes, quæ nobis ad occaſum imminent, animo metimur, ſi ſuprema Alpium faſtigia, ac præcelſos harum vertices intuemur, ità quidem compoſitos comparatoſque, ut inſenſum quidpiam, magnoque impetu ruens compeſcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur ampliùs, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas haſce regiones benigno afflatu pervadant. Vberrimam namque vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano adferunt, magnâ ex parte ſuo in itinere dimittunt, tum ſiquid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omninò deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus ſecus ac Subalpinis, nubilum ac pluvioſum aerem eiuſmodi venti adferre ſolent. Id ſcilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, ſic una diſpoſitis,

Quid præcelſa Alpium cacumina præſtent Subalpinis.

ac

ac collocatis, ut non niſi placidos pacatoſque ventos ad nos appellere ab ea parte ſinant, perque patentes campos diſcurrere. Secundâ Ianuarii die cùm adveſperaſceret propè, primoribus nempè noctis tenebris, obſcurus quidam auditus cœli fragor & paſſim cadentium fulmiminum ſpecies viſa, violentiſſimo è Boreali clauſtro ruẽte turbine meridiem verſus, contremiſcente veluti, ac commoto Solo: Citiſſimè tamen id deſiit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Manè ſequenti ſerenum iterum, ac ſedatum cælum, idemque totius fere menſis ſpatio præluxit.

Ingens Jãuario orta tempeſtas.

VIII. Priores Februarii dies fœdi admodum mȩſtique extitere, obducto nubibus ſole, denſoque velut ſipario, ac caligine obvelato; Lætiores hiſce ſucceſſerunt ad æquinoctium uſque, occidentalibus iterum per intervalla hiſcentibus vẽtis, qui itidem ad auſtrum modò, modò ad Boream accedentes pulcherrimam modò, modò lætam minùs rerum ſcenam effecere. Ediſcere erat, ac veluti præno-

Quȩ Februario rerum ſcena; quæ Martio adẽ ac propè appetente æquinoctio.

ſcere eiuſmodi ventorum, aeriſque viciſſitudines inſpecto Barometro; quandiù enim perſpirabat ab occaſu lenis aura, videbatur in media veluti ſtatione Mercurius detineri, unoque tantùm alterove gradu ab illa diſcedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Auſtrum modò, aut ad Boream venti declinabant. Propè appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque cœlum extitit furentibus Auſtris; Pluvioſum mox idem, nubilumque; quouſque tandem nitidus ac lucens Sol in ipſo veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diù, emerſit lætus, beatiſſimoſque dies incolis tulit. Beatiſſimi utique, lætiſſimique dies, quos præclariores inter, aureoque ſignandos lapillo, jure merito recenſere fas eſt, quippe qui Regiæ Celſitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Auguſtam Sponſam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM è Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere magno civium, ac ſubditorum omnium, exte-

Fœliciſſimus Annæ Chriſtinæ Ludovicæ *è Comitibus Palatinis Rheni adventus hiſce faſtis, ceù preclariſſima Epocha, inſertus.*

exterorumque plauſu, lætitiáque. Inſonant etiam nùm auribus meis publicæ voces hilaritatis obſtrepentium paſſim bombardarum tonitru exaggeratæ. Verſatur ab oculos feſtorum ignium ſplendor. Occurrit animo triumphalis ingreſſûs Majeſtas, ingens omnium ordinum alacritas, confertiſſima populi multitudo: dubium ut eſſet; an hæc una in Pedemontio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh ſuperi quàm feſta, quàm auguſta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus eſt Medicos hoſce faſtos tam benè auſpicato, fortunatiſſimoque connubio, ceù præclarâ quâdam, feliciſſimâque Epochâ obſignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proaviſque ſimillimâ conceſſâ Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum eſt, præcipuumque, beneficia compleat, æterneque.

Feſtivæ Taurinenſiū acclamationes, ac plauſus.

IX. Mitem adeò placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, ſecus ac portendere videbantur autumni

Veris exordia quæ.

ini-

initia, tranſegimus, vix unâ aut alterâ vice ſpirante Boreâ, ſæpè quidem Occidentalibus ventis, quibus auſtrales etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, obſequebãtur. Die Martii vigeſimâ ſextâ, cùm Sol ad occaſum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremere auditum, abque omni cœli parte emicare viſa fulgura, nunc internitente luce, nunc conditâ, effuſâ mox torrentis inſtar pluviâ grandine commixtâ. Sæviſſimus hinc, qui diù ſilverat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuoſiſſimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundiſſimi veris præludia, quæ amæniora haud extitere diù, reddiderat. Languere enim omnia illicò vidimus, prataque, agros, ac nemora ſidereo veluti afflatu uſtulata, quæ paullò ante virentia undique, lætiſque decorata floribus cernebantur. Luctuoſum utique ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus uſta pruinis, rigidoque horrida gelu.

X.

X. Aprili menſe iidem aſſiduo, ac diro flamine perſpirarunt Boreales venti, obſcuro plerumque ac procelloſo aere, ſparſâ quoque ſubinde pluviâ nivibus mixta nimboſis, cùm potiſſimùm mitiùs rueret heù tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio ſcena ſi quoſdam tantùm dies excipias vernâ ſerenitate, ac ſpirantibus quandoque eteſiis, quaſi æſtiva temperie, commendabiles. Sic veris ſpeciem hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum ver ſucceſſit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo ſubſecuta æſtas eſt uſque ad caniculares dies, quo tempore ſatis curioſum fuit luſcinias audire pro cicadis arbuſta rumpentes.

Quæ per ea tempora ventorum ſævities ac inclementia.

X I. Nefaſtum ſanè, & inſalubrem annum nemo non præviderat, tùm ob apparentia in mororum foliis ſigna uredinis, quæ ſterilitatis Prodroma eſt, tùm ob pertinaciſſimam ſiccitatem telluris, areſcentibus ob inopiam humidi plantis, oleribuſque. Illarum pleræque me-

Uredinis ſigna in mori foliis apparentia ſterilitatis prænuntia.

me.

mediâ ferè æſtate honore frondium orbatæ, ceù appetente hyeme, videbantur Etſi enim ver pluvioſum potiùs ſignare obtigerit, quàm ſiccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quàm utilitatis; Nocturno namque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore inſperſa manè conſpiciebatur. Intemperatum adeò, ac ex legem omninò annum experti ſumus, nullâ ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem ſervante, ſed unâ alterius ſubeunte vices, funeſto prorſus diſcrimine. Æſtatis reliquum nunc lenes, placidique anniverſarii venti, nunc ſpirans ex alto Boreas lætum modò, placidumque, perfrigidum modò, ac procelloſum, tonitribus intermixtis, cœlique fragoribus tulit.

Quę hiſtorię morborum prætermittẽda maximè.

XII. Antequam verò ad morborũ hiſtoriam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidẽ explicandæ illuſtrandæque morborũ indoli, comparandoque eorumdem genio accomodata eſſe videntur. Sic enim recto velut tramite unà properamus ad metam quæ-

quæve inferiùs dicenda manent, conſpicua eadem magis evadunt, ac prçclariora.

X I I I. Quæ altera emiſerat folia Morus, (ut ab Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exuſta, ac veluti abſumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potiùs anceps hçreo; Flavedinis enim veſtigia ubique aderant, ſeù rubiginis minùs intenſæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cçteræ ferè arbores, tùm frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Ceraſus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tùm ſteriles, ac infelices, ceù Cornus, Fagus, Oleaſter, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipſa dein virgulta, arbuſtaque, fruges, ac hortenſis univerſa familia haud obſcura Epidemicæ huiuſce (ſit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Vuarum quoque proventus, qui veris initio aureus ſperabatur, ob eamdem cauſſam nonniſi parciſſimus extitit.

Epidemica plantarum labes.

X I V. Quoad *inſecta*, nunquam adeò exiguus ſpectatus horum numerus, tùm eorum, quæ primo vere, tùm quæ invaleſcente æſtate ludere quotannis

Inſectorum paucitas, ac præcipuè noctilucarum, cantharidum & his ſimilium cui adſcribenda.

C

nis cernimus, perque aera denſo agmine circumferri; *Noctilucas* præſertim, quæ veſpertinis horis quaſi tot Phoſphori æſtate potiſſimùm erumpere ſolent, vix paucas omninò prælucere obſervatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maximè, à quibus nitroſas particulas magnâ copiâ advehi compertum eſt. Et ſanè quo in loco huiuſmodi inſecta advolant, hæc ipſa ſulphuris ibidem, quod aptiſſimum eorundem pabulum videtur, præſentiam comprobant, quod & inſuper fœtidi odores, quales ex ſulphure & ſale unitis percipiuntur, tùm endemii iis in locis, aut per ea tempora morbi ultrò confirmant, ac docent. Atque hinc quidē fit, quod in Ruſſiæ, & novæ Angliæ quibuſdam partibus, ubi tùm huiuſmodi animalcula, tùm Cantharides, Scarabæi Locuſtæ, Formicæ, Scorpiones, ac Pediculi alati, tùm alia pleraque huiuſcemodi inſecta raró, aut nunquam viſuntur, eæ vix ægritudines ſæviant, quæ apud nos ſolent adultâ perſæpè æſtate caput attollere, ac debacchari magis. Locuſtas

cuſtas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo-Talpâ*, horrendo viſu Inſecto quadruplò maximam ſuperante cantharidem, præcipuè ætate ſi fuerit provectiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quià eumdem fortè cum *Gryllo* ſtridorem nocte appetente facit; *Talpam* verò, quià terram continuò fodit. Eſt & altera ſpecies Locuſtæ, cuius præ cæteris magna viſa hoc anno ſoboles, *Italica*, ſeù *Mantis* dicta, vel quià ſuo adventu ver præſagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicit, ut *Cælius* annotavit: vel quià anteriores pedes, veluti manus, ſupplices ſemper tenet, atque elatas, vatum more, qui eo geſtu orationes ad Deum fundere ſolebant. Tàm Divina cenſetur beſtiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de viâ, altero pede extenſo rectam monſtret, atque rarò vel nunquàm fallat. Pulcherrimę alię locuſtarũ ſpecies in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera Italicę magnitudine, & formâ ſimilis alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula ſatu-

Frequentior locuſtæ ſpecies Subalpinis.

Anacreon, *&* Cælius *laudati.*

Rondeletius citatus.

Binæ locuſtarum ſpecies in Apulia, ac Sicilia familiares.

ratè lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fatiſcentes, corpus reliquum amethiſtinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, è cuius penè vertice duo cornicula latiuſcula unciam ferè longa ſe ſe erigunt, galerumque illū Turcicum biplumē, quali Ianiſarii utuntur, ſuperbientē repræſentat.

XV. Prolixa eſſet res ea omnia recenſere inſecta, quæ hiſce in oris ſoboleſcere quot annis ſolent, quorum quidem alia periiſſe brevi, alia verò ne in ſcenam quidem prodiiſſe hoc anno viſa; Hæc inter Erucæ potiſſimùm enumerandæ occurrunt, quæ ceù nocendi artis oblitæ prorſùs, ac veluti immemores, inertes paſſim per agros, ac ferè emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infeſto plurimùm aculeo, *Erucæ* ſic dicta, vel ab erodendo quòd erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apuleio* placet, quod pertinaciter adhæreſcant: vel à rugis quibus ſe ſe viciſſim corrugant, erugantque. Diſtinguuntur à *Mouffeto* in Eterogeneas, ſive affines,

Erucę cur ità dictæ.

Apuleii *placitum.*

à

à Papilionibus, & aureliis ſatas & Autogeneas ſuâ ex tribu profectas; Utriuſque innumeræ ſunt ſpecies, ut innumera extant herbarum genera, quibus veſcuntur; quęlibet namque herba peculiarem alit erucam ſui vaſtatricem.

Nùm ad harum tribum referenda in ſecta illa Peſtifera, quibus peſtium plerique geneſin, ac incunabula præbent?

XVI. An erucæ hinc potiùs, quàm *culices* dicēda ſint inſecta illa exiguiſſima, quibus ortū ac incunabula Peſtium quidā adſcribunt, ſolertioribus hiſce viris decernendum relinquo. Equidem ut rara hoc anno huiuſcemodi animalcula, eaque mitiùs adversùs inſontes herbas, ac flores ſæviiſſe viſum eſt; Quid vetat animo concipere (Haud enim *Pictoribus* tantùm, atque *Poetis*, ſed & Philoſophis etiā hâc ætate *quidlibet audendi* conceſſa poteſtas eſt) quid vetat, inquam, animo concipere idem obtigiſſe peſtiferis iis inconſpicuis, ut vocant, animalculis fatum, quæ quidem mitiore aculeo Salyos, ac Volcas infeſtare cæpiſſe, ac periiſſe tandem ipſa ſenſim elangueſcens Maſſiliæ orta ſuperioribus annis, numeroſâ dein è veſtigio excitatâ horum animalculorū ſobole (mi-

rum

rũ dictu, nec abſtruſum minùs intellectu) ad finitimas regiones celeriter propagata Peſtis oſtendit. At, reptant, ait hic loci modernus quidam Scriptor, non volitant; Quin inſuper exotica hęc ipſa ſunt, minimè verò noſtro ſub cœlo nata. Vide quàm turpiter hallucineris, mihi inquiet Vir Clariſſimus, quàm incongruum ſit *duabus pagellis, & ſupervacaneis gerris Cenſorem fieri*. Gerras ſiquidem vocat, quæ ipſe ignorat, ignorat autem multa, ac ea ſpeciatim, quę ignorare minimè deberet puriſſimus Scriptor, tàmque perſpicacis ingenii Philoſophus. Non eſt tamẽ *

Moderni cuiuſdam ſcriptoris hac in re hypoteſis irridetur.

* Iſthmum perfodere, *tùm* nubem pro Iunone captare *& his ſimilia, adagia ſunt ſatis nota. Quàm verò appoſitè, quàm aptè iiſdem ego uſus ſim, conſulat quiſque paginam* 181. *Conſtitut. Epid. anni* 1721. *Sanè rationes illi defuiſſe putandum eſt, quibus hypoteſin ſuam tueatur, aut meam infirmet, qui lites ex litibus ſerit, ac de rebus adeò leviſſimis altercationes inducit. Ut autem audeat ſe ſe huiuſce ſyſtematis Authorem dicere, haud video, cum diù ante illum, ut antiquiores omittam, hac de re eleganter, ac ſcite pertractarint eruditiſſimi Viri* Vallíſnerius, Cogroſſius, *aliique plures, quorum ſolidiſſimæ rationes ac argumenta plurimum lucis, ac roboris noviſſimè huic è vetuſtatis tenebris vindicato ſyſtemati adtulerunt.*

cur

cur obſtupeſcam, ſi neſciat ille quid *Thule* ſit inſularum extrema, quæ in Septentrionali Oceano Romanis fuerunt cognitę; quid *Iuno* Saturni filia, & ut fabulantur Poetæ, Iovis & ſoror, & coniux; quid *Iſthmus*, ſeù anguſtia illa media inter peninſulam, & continentem, & veluti quædam cervix, quæ à continente velut à corpore gracileſcens, peninſulam cum continente, tamquàm caput cum reliquo corpore connectit; quid *Æſculapius*; quid *nubes*; Non eſt inquam, cur mirer, ſi hæc ille omninò neſciat, quæ doctum, ac eruditum virum neſcire dedecus eſt, qui & ea quoque ignorat, quæ vel vulgarem quempiam Philoſophum minimè latere queunt. Totus hinc eſt in *oſtentando ollas*, ac ſe ſe antiquiſſimi ſyſtematis reſtitutorē iactitando, ſibique quidquid lubet effingendo, laudem quærens, ac nominis famam inanibus commentis, ac diſceptationibus rerum. Plura Clariſſimo Viro apponere mihi vetat huiuſce operis, ac inſtituti ratio; Nec ſanè illi reſponſum ferre diutiùs diſtuliſſem; motamque mihi

Cur huius obtrectationibus reſponſum minimè dederit Author.

hi ab eo litem haud ità facile paſſus fuiſſem ſilentio obvolui, ac evaneſcere penitùs: eius proinde *libertati lubenter indulſiſſem*, ſi non verbis, ſed rationibus, non contumeliis, atque conviciis, ſed ſolidis argumentis, ut Philoſophum, ac graviſſimum quempiam ætate, tùm ingenio hominem decet, laceſſitum, ac provocatum me eſſe noverim, *refelli* ipſe *ab omnibus* (b) *ſine iracundia, & refellere ſine pertinacia paratus.* Sit hæc illi igitur gloria, *vitiumque puſillæ mentis*, quidquid velit effingere; Pergat, quandiù licet, malè ſuſceptam inſectorum cauſſam defendere: noſtrum erit *pleno dare ora cachinno*, eiuſque verba, ceù per jocum, ac luſum excipere.

(b) Cic. Tuſcul. 2.

Bombycum ac Apum hoc anno ingens iactura.

XVII. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque inſecti genus, nec exigui incolis emolumenti. Aliquot illud hebdomadarum ſpatio albæ Mori frondeâ ſaginâ ſartum, idoneâque ad lanificium materiâ inſtructum edere deinceps deſinit, ramulumque ſibi obiectum inſcendit, ubi ovata figura

mem-

membranaceum effingat folliculum, circùmque eum bombycia ſtamina ordiatur, factus *Bombilius*. Neque hic prodigiorum finis. Poſt exhauſtam lanificii materiam eiuſdem folliculi cavo ſe abdit, occluſâ omni ad exitum viâ; paulloque poſt factus *Necydalus*, hoc eſt, cornutus, & alatus *Papilio*, niſi maturè præfocatus fuerit, perfoſſâ membranâ, conſciſſoque ſtamine ſibi exitum molitur. Haud minùs exquiſito artificio alterum *dulci diſtendit nectare cellas*, *Apis* ſic dictum, vel quòd ſe pedibus invicem alligent apes: vel quòd ſine pedibus naſci primò videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgilii*, 4. Georgicon.

Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendēt. Virgilius *citatus.*

Pro poſteriori militat illud eiuſdem,

Trunca pedum primò, mox & ſtridentia pennis
Miſcentur.

Deplorandum utique utriuſque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore filum*, pretioſaque ſtamina edidere. Haud modica etiam pars imperfe-

ctum opus reliquit. Apes verò cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veluti ſuos deſpicere, & *frigida tecta relinquere*, ſeram increpitantes æſtatem, *Zephyroſque morantes*.

Magna aquarum penuria defectuſque.

XVIII. Haud minùs aquaticis quoque, ac terreſtribus inſectis infeſtus annus fuit; (ſua etenim aquis animalcula adſunt, ut terreſtria Solo) ſive id ab eadem univerſali, ac propè inexplicabili aeris conſtitutione repetendum ſit, ſive potiùs ab aquarum inopia, amnibus, fluminibuſque, ipſoque etiam Pado Fluviorũ Rege, exhauſto fere aquis, vixque eâ ſuperſtite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus ſufficeret. Magna hinc piſcium egeſtas, quorum penuriam lacuſtres affatim compenſarunt, tùm è vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant Subalpinis Trotta, Mullus, Timallus, Lucius, Anguilla, Muſtella vulgò *Botta*, ſeù quòd utri ſimilis ſit, ſeù quòd capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; Lampetra à lambendis petris ſic dicta: Nobiliſſimus

ſemper

ſemper tùm a veteribus, tùm à modernis habitus Piſcis, & Apiciis eſui mirè expetitus. E' lacuſtribus principem ſibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quaſi umbra, ſeù quòd haud exiguam cum umbra piſce fluviatili ſimilitudinem habeat, ſeù quòd tergus præ multo livore opacum, & veluti umbroſum appareat; *Rondeletio* Salmo lacus lemani, quòd corporis ſpecie, pinnarum numero, ſituque, & partibus internis Salmonem referat. *Umble Chevaliere* communiter dicitur, fortè ob magnitudinem, præſtantiam, & robur.

Anguillarũ ovaria recens detecta in Italiâ.

X I X. Fabuloſa non minùs quàm ridicula de Anguillarum ortu, ac propagatione nobis tradidere tùm veteres, cùm recentiores. Incertum diu, ſaltem nec exploratum ſatis, an viviparæ forent viperarum adinſtar, an revera, ut cæteri piſces, oviparę; quod poſtremum haud ita pridem feliciſſimo conatu detexit Doctiſſimus ac Præclariſſimus *Antonius Valiiſnerius*. Comparatum id, ac proprium veluti eſt magnorum Virorum, cùm verum

retegere ſe haud poſſe nôrunt, fictitiũ aliquod in ſcenam promere ac fabuloſum. Sic Iovis haſce filias nonnulli olim credidere referente *Atheneo*, ut Deorum munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac Magnates, aut Reges, quibus vel brevi terminata ævo, vel incerta origo eſt, conſecrare illam, adque Deos autores, aut Heroum quempiã remotiſſimæ ætatis referre conſuevere. Abiecta ex adverſò quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim fœcundius illo?* Sed hæc, & his ſimilia, ut & ea quoque quæ hac in re ridicula prorſus appoſuit *Ariſtoteles*, ut ut antiquitatis laude prçclara, haud in magno equidem ponam diſcrimine. Mirari id magis ſubit, ut eruditi aliàs, ac percelebres famâ viri vel nuperrimis hiſce temporibus viviparas illas adhuc decernere auſerint, ſuaque Poſteris figmenta commendare. Quodve mireris maximè, exiguam nobis veſicam in abdominis cavo locatam, in quâ ſæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piſcibus,

Atheneus *citatus.*

Diũ, ac noviſſime adhuc viviparę creditæ.

àvi-

avibuſque, imò & in canibus aliquando; ac pleriſque brutis videre eſt vermiculis confertam; hanc inquam veſicam pro utero Anguillarum, vermeſque ibidem latentes pro anguillarum fœtibus impoſuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hiſce fabulis tempus ſuppetit. Danda hæc vitro venia, quod præiudiciis occupatas quorumdam mentes, *Leeuenoechio* Duce, ac anteceſſore, denſioribus potuit tenebris obvolvere, vel dùm clariùs, ac dilucidè magis perſpici ab illis credebatur. Quod verò quidam aſſerverint ſe in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exſecuiſſe ſingulas ſuis ſecundinis incluſas, ut *Charletonus* affirmat, ſive ut *Elſnerus* ait, in diverſis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Poſteris impunè tradi. Aut enim quod ſibi effinxere animo, ceù viſum, ac perſpectum oculis nobis dederunt; aut ſi eiuſmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri eſt aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim, minime verò unquam veros

Leeuenoechius *notatus.*

Gualth. Charletonus, & Elſnerus *reprehenſi.*

fætus

fætus anguillarum. Quod vel ipſe quidem *Ariſtoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem ſubit Viro, ſi illius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, verè doctiſſimo præfatos vermes pro anguillis agnoſcere, quin imò adverſùs illos, qui hoſce veros ac genuinos eſſe anguillarum fætus contendebant, acriter admodum inſurrexerat; In quo ſanè haud exiguam promerviſſe laudem videtur. Id ipſum quoque eleganter non minùs, quàm doctè adverterat Præclariſſimus *Redi* Hetruriæ ſuæ ſidus fulgentiſſimum in aureo tractatu: *Delle oſſervazioni intorno agli animali viventi, che ſi trovano negli animali viventi.*

Cl. Redi cum laude memotus.

X X. Adverterat ſanè prefatus Author, atque è viviparorum claſſe rejiciendas anguillas contendit; Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Vallisnerium* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientiſſimum Virum, ac naturæ arcanorum perſcrutatorem ſolertiſſimum, Philoſophos inter ac Medicos huiuſce ſeculi celeberrimum, ac iure merito

Antonius Valliſnerius, *Primarius in Patavino Gymnaſio Medicinæ Antecesſor commendatus.*

rito Principem, honos ac laus, quæ adhæc uſque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctiſſimum Virum inventi gloria, eò præclarior illa, quò obſcuriora, ac cænoſiora, ut ita loquar, adſunt earumdem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere eſt hæc ipſa ovaria ſecùs Spinam porrecta adipoſis ubique ſtriis circumtexta, tenuiſſimâque membranâ obvelata, quâ detractâ ovula occurrunt, ceù totidem exiguiſſimi, ac lucidiſſimi Uniones, ſuo ſingula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal ſuppeditatur. Præclarius id, ac illuſtriore modo ſpectatur in prægnanti anguillâ. Quæ cùm rariſſimè occurrat, quod tùm temporis, ut Cl. Vir obſervavit, ima petat aquarum; haud mirum hinc quod tot hactenus magnorum eluſerit ingenia virorum, obſcurumque id, abditũque magis obſcuritas ipſa originis fecerit. Laudato utique *Valliſnerio* noſtro *Paulinus* præluxit, huic in eâdẽ arenâ *Severinus*. Is genuinum (c) anguillarum uterum primus

Ouarii ſitus in anguilla, figura ac moles eiuſdem.

Paulinus, ac Severinus *laudati.*

(c) *Zoot pag.* 371.

primus vidit. Ille etſi ova haud inſpexerit unquam, ex iis tamen illas naſci, naturæ legibus edoctus, contendit: *Nos*, ſic ille ait, *ut omnia* (d) *animalia ex ovis, ſeù ſeminiis ſuis, ſic etiam anguillas ex iis naſci dicimus*, licet *Plinius*, *Ariſtoteles*, *Ioh. Voſſius*, (e) *Schottus*, (f) cum aliis pluribus ova, ſemenque denegent, clamantes ullam nunquam captam eſſe, quæ aut ſemen genitale habuerit, aut ova. Hactenùs de Anguillis.

(d) Tract. de Anguilla ſect. 1. c. 2. §. 7. pag. 57.

(e) lib. 4. Idol cap. 11. pag. 1281.

(f) lib. 10. Phyſ. curioſ. cap. 5. pag. 1267.

Raræ plerę que viſæ hoc anno aves.

X X I. Exacta vix hyeme advenerant Hirundines; citiùs quoque, quàm olim conſueverant, eædem diſceſſere. Cæteræ ferè aves, tùm quę ſtatis temporibus redire ſolent, tùm quæ totius anni decurſu haſce inhabitant oras, raræ admodum extitere. Rarior præ reliquis viſa Ficedula, exigua avis, ficubus, ac uvis victitans, ut pulchrè his verſibus teſtatur *Martialis.*

Ac illæ potiſſimum quæ canoræ *appellantur, ac* inſectivoræ.

Cùm me ficus alat, & paſcar dulcibus uvis
Cur potius nomen non dedit Vua mihi?

Idem pariter canoris fatum avibus, iiſque præſertim, quas vocant *inſectivoras*. Secùs coturnicibus obtigit, turturibusque

que, quarum ingens omninò copia conſpiciebatur, ut & reliquarum ferè avium, quæ plantis veſcuntur; Has inter poſtremas, ſi colorem, pulchritudinem, ac elegantiam ſpectamus, meritò ſuperbit *Pavo*; Si Apiciis credimus, Principem ſibi comparat locum, ac dignitatem *Urogallus*, ſeù *Phaſidis ales*, ſumpto fortè ab Colchidis amne nomine, ad cuius oſtia illos frequentes convenire à Græcis proditum eſt; unde mox citatus *Martialis* in Xeniis: *Secùs* Phytivoræ, *ſeù quę plantis veſcuntur.* *Phaſiani denominatio Unde.*

Argivâ primùm tùm tranſportata carinâ,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Horum duas habemus ſpecies, quarum altera maior vulgò dicitur, ac toto ferè corpore nigricat; Minor altera nuncupatur, ac cinereis maximam partem plumis veſtitur. *Pavonis* interanea luſtrare mihi olim contigit; Pleraque tùm curioſa adnotavi, quæ hìc referre haud ſupervacaneum puto: Appendices duæ ab alvo retroce debãt, quarum altera tenuior tres dodrantes longa aderat; altera amplior duos cum dimidio: tres verò iſti *Quot huius ſpecies Subalpinis.* Pavonis *Anatome.*

meatus iuxtà alvum in unam capacitatem conveniebant. Majo menſe ſpectata hùc illùc obvolare Avis, ignota prorſùs incolis, mole Turturis maioris adinſtar, fulgentibus plumis, ac propè ſubflavis. Viſa, & altera inviſa hactenus properante æſtate, roſtro contrà omnium avium morem ab utráque parte recurvo: colore iuxtà collum ſubviridi, reliquo corpore, ſubobſcuro, brevi pede, aliſque, ac caudâ exiguâ: *Loxiam* crediderim *Geſneri*, ſeù ut alii vocant, *Curviroſtram*. Ignotas eiuſmodi aves unuſquiſque ferè annus, ut morbos, producere ſolet, quę ſtatim ac ſeſe circumvolando produnt, citiſſimè effugiunt, adque diſſitas longè oras emigrant.

Avis deſcriptio roſtro contra omnium avium morē recurvo ab utrâque parte.

XXII. Neve intactum quidquam prætereā, quod ad illuſtrandam, exornandamque morborum hiſtoriam quoquomodo facere videtur; numeroſa hic ſubit haud reticenda Leporum, ac Cuniculorū ſpectata hoc anno progenies, Glirium itidem, Alpinorumque Murium, Talparumque; Ne ſcilicèt defuiſſe fortè videretur in omnibus Natura; aut quod, idque ego putarim

Lepores, ac Cuniculi numeroſiores quam unquam & cur.

tarim magis, toto exiſtente anno magnâ ſui parte impluvio, dehiſcente præ ingenti ſiccitate ſolo, eiuſmodi animalibus, quæ aliàs cuniculos ſibi fodere in agris, ubi lateant tùm æſtate, tùm hyeme, ſolent, haud ita facilè fuerit cubilia ſibi condere; proindèque excurrere illis pro lubitu neceſſum extiterit, perque arua, *campoſque patentes* è propriis velut expulſa ſedibus ludere, ac oberrare. Lubet hìc quoque rara olim, quę in horum extis, ac *Talpæ* pręſertim, & *Marmotæ* reperi, cùm per luſum, ac fallendi temporis cauſſa ea ego anatomico cultro ſubiicerem, apponere, iis, qui comparatam anatomen maximè pendunt, haud iniucunda omninò. Ac Primò quidem in *Talpâ* inteſtina occurrunt ferè uniformia, deficientibus tùm Colo, tùm Cæco. 2. Teſtes intro conditi apparent colore nigro, neque in loco, qui proximè renibus eſſe ſolet, ſed à lateribus veſicę in infima abdominis cavitate locati. 3. Renes venæ cavæ proximè adhærent ſine ſpatio emulgentiū. 4. Fellis veſicula pro corpore

Curioſa in Talpâ, mureque Alpino ab Authore adnotata.

maiuſcula eſt cum conſpicuis Choledochis. 5. Ventriculi ianitor lineâ quâdam tranſversâ veluti ligatus atque diſtinctus. 6. Larynx qualis in teſtudine terreſtri; Mutum enim animal. 8. Panniculus carnoſus totus, & mirè commiſſus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quæ ſecta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceù roris effudit; eaque inſuper, non è conſueto loco, quo exire ſolet Opticus nervus, ſed à pereptantibus per cerebri meatus vaſis, egrediebatur. Atque hæc quidẽ in *Talpâ*. In *Marmotâ* verò, ſeù mure alpino ſequentia cernere eſt: Cæcũ peramplum, internè aſperum, & reticulatum, in quo valvula inſignis introrſum externè; Hepar ſeptenis lobis diſtinctum; Teſtes aliquantulùm ſuperiores; Splenem longum hirundinis maioris modo; Vreteres non recto ductu deſcendentes à renibus, ſed dorſo adhærentes, & exiguos. Verùm de hiſce ſatis.

Naturalem agri Taurinenſis hiſto-

XXIII. Neve diutiùs in iis, quàm par eſt, recenſendis immorer, quæ quidem, etſi haud inutilia prorsùs videantur

ad

ad ea, quæ mox à me afferentur, & faciliùs comparanda, & intelligenda præclariùs; ad hiſtoriam potiùs naturalem agri Taurinenſis pertinere videntur, quam mihi ſuſcipiendã aliquando, exornandamque Provinciam conſtituam, ac ſi annuent Superi, vireſque animi, corporiſque ferant, perficiam. Vtque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut ajunt, *trabam*, *& terris feſtinem advertere proram*: Lætiſſima, ut adnotavimus, exordia Autumni extitere; lætiſſimus hinc quoque futurus annus, ſi quem, *rupto ceù aggere torrens*, ruens immitis, ac ſævus Aquilo vix orto Autumno haud funeſtaſſet. Præmatura hyems, ac extemporanea prorsùs; Mitior eadem, ac Veris temperiem redolens, cùm magis ſævire debuerat. Ver illi ſucceſſit imbriferum, perfrigidum, luctuoſum, quò dein furentibus præter morem, appetente ſolſtitio æſtivo, nunc ab Auſtro, nunc ab Arcto ventis, reliquum anni ad æquinoctium uſque, ingens, ac pertinaciſſima diù vigens ſiccitas memorando ac penè infauſto eventu perſolvit.

riam daturũ ſe aliquandò Autbor pollicetur.

Anni conſtituti magnã ex parte ſicci ac præfervidi.

Obſi-

Obſignare hinc licet, *nigroque cortice* adnotare annum præ nimiâ ſiccitate telluris, ventorumque ludentinm indole exlegem penitùs, præbente naturâ, quod exiguum nobis dedit, indignabundâ veluti, ac tanquam dirâ novercâ, quæ rerum olim ſedula Parens dici gaudebat. Quæ ſanè haud arduum erit coniicere, ſi quæ allata hactenùs ſunt, tùm quæ adjiciam deinceps, ſcitè diligenterque expendamus.

Vulgares morbi qui ſic appellari debeant.

XXIV. Ad morbos me confero, quos vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus ſæviant, ac infimæ tantùm ſortis, ac notæ homines laceſſant magis; Sed quia viciſſitudines temporum, ac diſcrepantes invicem annorum tempeſtates referant potiùs, ab iiſque procedant. Ac primò febres occurrunt, quæ omni depoſitâ ineunte Autumno laruâ, intermittentium reverà typum, ac morem præſeferebant. Luſerant namque illæ diù ſuperiore anno ſub intermittentium perſonato vultu, quò tandem omni abiecto fuco ſe ſe tales iam

Nova febriũ ſoboles exoriente Autumno.

mo-

modò oſtenderãt, quarum ingenium olim ſimulaverãt. Quinimò pleroſque horum, quibus acutæ ęgritudines in chronicas ſenſim fatiſcente æſtate deſierant, orta repentè Autumno febris è tertianarum genere brevi reſtituit. Lætam hinc augurari fas erat Taurinenſibus rerũ ſcenam, ſi hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla ſuccedens, ac ſæviſſimè ludens Auſter haud immutaſſent.

XXV. Et quidem vix hos, ac illos indiſcriminatim benignis intermittentibus exaratis febribus correptos adnotaveram; vix novam rebus faciem illuceſcere adverteram; Ut mutatam hanc iterum extemplò vidi, ac veteres primo adſpectu reviviſcere morbos, qui recèns elapſo anno longè latèque regnarunt. Atque id ſanè probè expendendum Medico eſt, antequam quid ſtatuat decernatque ad curationem morborum conducens; Nùm ſcilicet reviviſcens morbus, aut eandẽ ferè cum iis, qui ſuperiore tempeſtate luſerant, referens imaginẽ, iiſdem vincendus ſit artibus, eodem ac qui præ-

Morborum ingruentiũ luſus, ingeniumque.

Quid Medico in hâc arenâ expendendum maxime, ac decernendum.

ceſſere

ceſſere, ſubigendus more: Nùm verò quidam potiùs habendus reſpectus ſit ad id ægritudinum genus, quæ noviſſimè in apertum prodierunt; quibuſve iure ac meritò vulgarium totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpè ego in hâc incertus arenâ extiti; ac tandem rationem habendam eſſe mecum ipſe decrevi ad novam, quæ in ſcenam emergit, morborum ſobolem, etſi hæc non omninò adhuc ſe ſe revelaverit, ſuumque omni relictô ſimulationis artificio vultum haud explicaverit prorſùs. Eo quidem conſilio, quòd nempè novâ ortâ tempeſtate, quam inter, ac ſuperiorem magnum ineſt diſcrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis ſcaturigines, ac profundiſſimos receſſus liquidis, ſolidiſque unà ludẽtibus, ac conſpirantibus invicem, novus inquam vigor acceſſerit *totus mutatus ab illo.* Vt proinde etſi redire quandoque, ac remeare gradum iidẽ videantur adoleſcente Autumno morbi, qui exactâ æſtate ſæviere, quid tamen latere intùs æquum ſuſpicari ſit,
quod

quod doctiores ſępiſſimè fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempeſtatibus emergunt, attentè expendantur. Quod quidem, quantum interſit Medico noſſe, & obſervare, iam ſuo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*, dùm ità librum ſuum de aere, aquis, & locis auſpicatur. *Quicumque artem Medicam integrè aſſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantùm potentia quodlibet eorum valeat. Non enim ſimile quidquam in illis exiſtit, verùm differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes.*

Hippocratis *effatum.*

XXVI. Sanè ſi rectâ mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facilè erit coniicere, quænam harum toto vertente anno regnatura ſit, ad quam ſcilicet cæteræ omnes, quæ ſubinde vagantur, ſeſe referunt, ac ſub illâ quodammodo militare videnrur, ceù ſtipendio conducti militas. Eiuſmodi aderant affectus ii omnes, qui tùm per Autumnum, hyememque, tùm

Orientium Autumno ægritudinũ indolem exactè explorandam eſſe ac obtinendã.

vere, ac æſtate ſubluſerant, agmen ducentibus, ceù Epidemicis primi ordinis, quaſve ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum Principes meritò ſalutare lubet, intermittẽtibus febribus iam explicatis, tùm fuſè modò, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceù inito inter ſe invicem pacto referebantur, facemque hæ tulerant reliquis; Sic haſce primò deſcribere æquum eſt, ac ſub oculos ponere, quò preclariùs deinde reliquarum ingenium eluceſcat.

Exaratas febres Epidemicorum morborum hoc anno Principes ſalutandas.

XXVII. Vix itaque Libram æquis itineribus ſubierat Sol; Ut illicò tùm qui per anteactam æſtatem ægrotaverant diù, tùm qui ægrotabant adhuc, incertiſque paſſim ac diuturnis morbis conflictabantur, quales ſuperiora tempora adtulere, tùm qui ægrotare tùm cæperant primùm, inque morbos incidere: hi omnes ferè eiuſmodi indolis, ac familiæ febribus decubuere. Viſi namque tùm plures quidem inopinatò è diuturnis malis, huiuſmodi obortâ auſpicatò febri, convaleſcere, ceù cùm Thaumantis, & Electræ filia pul-

Earum deſcriptio, ac hiſtoria.

pulcherrima Iris poſt diuturnos imbres, nimboſque perennes, præfulgere tandèm nubes inter, atrumque cœlum videtur, futuræ ſerenitatis prænuncia

Mille trahens varios adverſo ſole colores.

XXVIII. Sperare fas erat Iridis inſtar eiuſmodi febres poſt tot exaratas, quæ ſuperiore anno dirè admodum, inſolenterque debacchabantur, ægritudines lęto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, ſedato malorum turbine, allaturas. Nec ſanè vota omninò fefellit exitus. Etſi enim ſeſe abſcondere quandoque viderentur, ac propè extingui; Haud difficile tamen erat, cernere luſum id eſſe, jocumque, quo ſępè ſolent vulgares huiuſmodi affectus, quibus incunabula prębet Autumnus, ac potiſſimùm horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut doctè advertit *Sydenhamius* Anglorum Hippocrates. Videbantur ſiquidẽ modò Aſthmatis larvam pręſeferre, modò Arthritida ſimulare vultu, nunc etiam ſępiſſimèque ſub fictâ doloris Colici imagine dirum in modum ægro-

Variâ eædẽ ſub larvâ delitſcentes, ac diverſo ſimulationis artificio.

Sydenhamius laudatus.

tantes divexare; Ut infinitas nocendi artes prętercam, quibus hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hoſtem, inſidiaſque ſtruentem, vel ima inter delubra, ſanctioreſque lares appetere, oppugnare, ſubigere, iis quidem telis, quibus pręfatæ febres ſubigi conſueverunt. Quos namque ſimulata illa, ac doloſa mali facies pleroſque feſellerat, ægrotantes hi ſuos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis diſcrimina adtulerunt, celerrimamque iacturam. Adeò ſępè *Delirant Reges, plectuntur Achivi.*

Potiſſimum tamē ſub ficta doloris colici imagine.

XXIX. Si quâ tamen ſub larvâ ſubludere haſce febres frequētiùs advertimus, dirioremque in morem miſeros ęgrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, ſęvaque tormina, quæ ſtatis ſępè etiā horis, ceù ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eumdem propè typum ſervantia, ingeniumque, ac eadem ferè tempora, quibus præfatæ febres circumſcribuntur. Ac quidem meminiſſe obiter iuvat

exa-

exarata ventris tormina, quæ dirè modò, crudeliterque ſęviebant, iam tùm *Iulio*, & *Auguſto* (a) menſe per æſtatem prodiiſſe in lucem, quibus tonitruoſus cœli ſtatus, procelloſus idem, ac ſępè etiam grandinoſus, ſubfrigiduſque ad plures dies proluſerat, qualem deindè appetente *librâ*, ac toto paſſim Autumno experti ſumus. Cudebantur ſcilicet iam tùm illa, quæ poſtmodùm ſeſe oſtenderant, mala, cæperantque foràs erumpere, ceù impatiens moræ hoſtis pręceps ruit ad pugnam, aut nullâ vi coercitus torrens oppoſitas extemplo moles, tùm obvia quæque repagula diſiicit, atq; diſturbat. Pagina mihi deficeret, ſi quotquot eiuſmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recenſere velim, quos tamen facilè erat, ac prodigii Inſtar, ab imminenti exitio vindicare, ea adhibendo pręſidia, quæ comitem, aut latentem febrim reſpicerent, Practicis viſitata. Huiuſmodi ventris dolores huiuſce indolis febribus ſuccedentes, aut iiſdem complicatos iam pridem adnotaverat Vir Doctiſſimus

(a) *Vid. Conſtit. Epid.* 1721. *pag.* 147.

Caro-

Carolus Piſo pro Colicis habitos; quorum cauſſam aeris conſtitutioni *calidæ* impensè, & *ſiccæ*, qualis reverà hęc ipſa noſtra, Autumno pręſertim, ac hyeme, toto proinde anno, ſi modò ver excipimus, extitit, idem adſcribit.

Horum omnium ortus, ac incunabula explicantur.

X X X. Equidem ſi pręgreſſam tot annorum ſiccitatem adhuc dùm vigētem, conſtantemque hactenùs, tùm certantium invicem ventorum, qui tùm anteactâ æſtate, tùm Autumno, ac toto deinceps anno adſpirârunt, vim feritatemque animo metimur; Coniicimus utique, ac dilucidè nobis innoteſcit, quænam extiterit eiuſmodi febrium, ac ægritudinum, tùm harum pręſertim, quæ abdita imi ventris loca obſidebant, origo, ac incrementum; atque ut rectiùs loquar, quodve ſedulò inquirendum, adnotandumque Medicis pręcipit Magnus ſenex, *occaſionis initium*, à quâ omnes hæ ęgritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, ſero utpote ferè omni defraudatis, nec liberè ampliùs in orbem agi potentibus, ſolidiſque hinc quoque pari modo labentibus

bus expectandum erat, quàm *internę viſcerum Syſtrophes*, atque in iis potiſſimùm locis, per quæ aut inertiora ſuæ indolis liquida excurrere ſolent, aut eadem magis ſeri pręſtantiam efflagitant, quo faciliùs circulum ſuum, ac munus abſolvant? Genuina hæc, ac potiſſima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultrò citròque progrediebantur, cauſſa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus pręfluxere, aut hæ illis lampada tradidere.

Periodicarũ febrium ſedes, ac natalis locus.

XXXI. Et ſanè uno omnes ore quotquot hactenùs in hac arena inſudarunt, febrium periodicarum incunabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Meſenterio, finitimiſque, ac per imos quoſque receſſus diſcurrentibus vaſis poſuerunt: Vno verbo mineram febrium intermittentium, ſedem, ac *Principem*, penè dixerim, *aram*, ut *Sylvio*, ut *Williſio*, ut *Sacho*, ut univerſo ferè Medicorum cætui placitum eſt, ipſa eadem organa ſuppeditant, comparant, præbent, quæ conficiendo, vehendo, ac diſtribuendo

Chylo

Chylo famulantur. Quandiù enim Ventriculus, Inteſtina, Hepar, Lien, Meſenterium, Pancreas conſtitutum ſibi quæque munus ritè perſolvunt, ſivè excoquendis illa, retinendiſque alimentis, quouſque in maſſam chymaceam abeant, & quâ datâ portâ ſecedant, exprimanturque, dicata ſint; ſive perficiendo ulteriùs perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; ſive quoſdam peculiares ſuccos elaborando inſerviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles eſt, ac ingenium; Quandiù hæc omnia inquàm ritè per aguntur in corpore, *ſarta tectaque* res eſt, ac incolumis. Ubi verò, aut exarata organa idonea minùs evadunt comparato ſibi abſolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tùm quæ ipſa intima ſuperficies inteſtinorum minutiſſimis undequaque glandulis obſita iugi fluore extillat, inertiora manent, ſpiſſiora eadem, aptaque minùs ſeſe unà cum præterlabente Chylo commiſcere, vias expedire, men-

ſtrui

ſtrui adeò, ac vehiculi munere fungi, fibraſque motrices ſtimulare, acria ſalina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, ſit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis aſſimilare: Quis quęsò erit aditus Chylo lactearum oſcula ſubeunti; quis illius per *galaxiam* iter; quæ eiuſdem ad *receptaculum Pecqueti*, adque Thoracicum ductum, ac ſubclaviam tot inter oppoſitos aggeres, atque obvia paſſim molimina profectio, excurſus, meta? *Chyli*, inquam, *Chyli*, ſi enormem illam temporum ſiccitatem expendimus à nativa ſui qualitate degeneris prorsùs, eâ nempè orbati portione ſeri, qua ſine nec miſcibilis ipſe cruori, nec ire, ac remeare vias par eſt, per quas excurrere debet, ac pergere.

Id totum exemplo ulterius aſſeritur, ac comprobatur.

XXXII. Effingat ſibi quiſque magnum antè oculos amnem, è quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios ſubindè exiguos amnes, mox in unum tandem unà omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Vt pulchrum, ut jucundum viſu eſt, puriſſimos modò,

ac limpidiſſimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, ſuborientes hinc rivos circumiectam planitiem amæno ſpectaculo irrigare, variiſque flexibus, nullo interpoſito obice, illabi, quò in unum deindè amnem unà omnes evadant, ubique fontibus ſuis ſimiles. Fac cænoſum quidpiam leniter labentibus aquis commiſceatur, aut aliud quodpiam ſolidioris naturæ, puta, trabes, ligna, ſaxa, quod placidè manantium lympharum alveum turbet; Vt illicò aut exundare aquas in oppoſitam ripam, aut eaſdem ad diverſa amnium divortia ſiſtere veluti gradum, ac ſtagnare videbis, exſurgente lacu, ubi anteà tellus erat, ac viride Solum. Idem prope obtingit Chylo, ubi craſſioribus moleculis refertus, deficiente ut potè ſero, quod craſſa diluat, eumque ſanguini miſcibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia ſubit oſtiola, ac degener omninò factus Thoracico ductui ſeſe inſinuat. Quot enim concipere eſt futuras tot inter vaſorum plexus, ac anguſta viarum præterlabentis

tis liquidi ſtaſes; quot in tàm prolixo itinere remoras, obiceſque.

XXXIII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium cauſſa; Vna hæc, ac genuina crudelium adeò ventris cruciatuum, totque paſſim ægritudinum, quarum ſub larvâ, ac ſimulato vultu eiuſmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem enſe, ac more ſubigendis, ac edomandis. Ut ab probo, ingenuoque Chylo probus, ac ingenuus ſanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus ſcilicet, cùm perennando circulo, tùm nutritioni partium, quæ ſumma ſanè res eſt, ac reliqua inter œconomiæ animalis munera præclarum magis, & maioris momenti. *Tantæ* adeò *molis erat* tàm ingentem inſtrumentorum apparatum effingere, quæ tanti ponderis opus abſolverent! Non hic quippe advocandum ullum in ſcenam *acidum*, non *pituita* preter modum viſcida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archeus Helmontii*, aut

Fermentiſtarum Hypoteſis refellitur.

Lemures indignati *Dolęi*; Quæ quidem pituita, ſeù materies in venas effuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta potis ſit tot excitare turbas, ac febrilem tempeſtatem inducere? Hæc & ſimilia aberrantis ingenii ſomnia *Etmullero*, *Sylvio*, *Villiſio*, *Dolęo*, eorumque aſſeclis ſibi pro lubitu effingenda, ac excogitanda facilè concedam, ut potè qui ea tantum mihi retinenda dudum conſtitui, quæ in magno Naturæ libro ediſcere eſt; quæ rationi, & *experientiæ rerum magiſtræ* conſentanea video, minimè verò ea, quæ vanæ hominum mentes ſomniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præludere, aut iis obſequi advertimus aliquandò, cauſſam, ac genuinum fomitem in ventriculo, ac inteſtinis tenuibus colloco, tùm cæteris, quæ iis propè adiacent, partibus magno Chylificationis negotio inſervientibus; Quin acidum, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens, abditumque, decantatum adeò, inviſum hacte-

nus

nùs. Tantum nimius ſectæ amor, condendorumque ſyſtematum inanis ambitio *potuit ſuadere malorum!*

Expendēda maximè liquidorum diatheſis iuxta varias diſcrepantiū invicem tempeſtatum alterationes, atque diſcrimina.

XXXIV. Profectò ſi liquida expendimus in maximâ illâ ſiccitate temporum ſero orbata, æſtuantemque adhuc intrà præcordia cruorem animo cogitamus; ſi memoriâ recolimus anteactas ſuperiorum annorum ægritudines ab præfervido ſanguine ortas; ſi luctuoſam illam rerum faciem calidam impensè, ac ſiccam nobis iterùm ante oculos ponimus; Si alimenta denique, queis veſcebantur incolæ è terrę ſinu deprompta, olera, ac fruges, tùm ipſas animalium carnes prę ariditate Soli exſuccas veluti, ac penè aridas in mentem revocamus: Liquidò conſtat magnam iam tùm impendere liquidis iacturam, maiorem longè illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, ſtatim ac obſtipatâ penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *ſtaſin* heù prona nimis, hyemis acerbitatem ſenſiſſent. Ni fortè, quod ſecùs evenit, adproperans

perans Autumnus, madefacto lętis imbribus Solo, mitioreque redditâ aeris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbuiſſet, quominus occurrerent, quas timebamus, ſeri iam prope inertis, ac viſcidi congeſtiones in vaſis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatē liquida, ac ſoluta vinculis, cumque illis viciſſim conſentientia ſolida datas æquilibrii leges adamuſſim obtinerent, ac obſervarent.

Magnam iis obtigiſſe iacturam Autumno.

XXXV. Secùs tamen, ut dicebam, evenit prorſus; Autumnus namque ſucceſſit, nunc ingenti inopinato æſtu, qualis ne ſuperiore quidem æſtate ſævierat, præfervidus maximè, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodùm, quanto heù fluentium per corporis abdita, *cæcoſque meatus* diſpendio liquidorum! Quanto itidem ſolidorum unà conſpirantium detrimento! Veſtros revocate animos Subalpini Medici ad præteriti nuper anni, tùm præcedentium duorum annorum memoriam, quorum ego hiſtoriam ſin minùs eleganter, ac

doctè

doctè, ſummâ ſaltèm fide, ac diligentia, quod in hiſtorica potiſſimùm narratione expetitur, conſcripſi. Expēdite cuiuſnam indolis aderant tunc temporis liquida, quove eadem more ad Hyperboreas prçmaturo flamine erumpentes auras ſeſe habitura forent: Coniiciet hinc nempè veſtrum quiſpiam, quæ aut tùm cudebantur erupturæ brevi, aut ſçvire iam tùm cæperant per univerſum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam prçſidia facilè adinvenire erit, quæ proficua extitiſſe dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis eſt* afferre malis remedia; Futura prænoſcere, ac velut è ſpecula prævidere, *Divinum.*

XXXVI. *Æ*quum eſt modò eiuſmodi febrium expenſâ intimè, ac perluſtrata geneſi, earundem ulteriùs genium, ac typum delineare paucis, tùm quibus vſi ſumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendaſque enarrare; Antequàm ad cæterorum affectuum hiſtoriam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quo-

Eiuſmodi febrium deſcriptio.

que

que aderant, ſaltem vix diſcrepantia, phenomena, quibus manifeſtabantur. Statim hæ igitur, ac prima ferè acceſſione, intermittentium morem, ac vultum pręſeferebant, ſi poſtremum tantummodò ſtadium excipias, quo eędem ſolent quâlibet vice, ingenti oborto ſudore, iudicari. Nonnullis de tertio in tertium diem; Pleriſque ad ſingulos dies febris recurrebat, pleuâ tamen inter duos quoſque paroxyſmos intercedente apyrexiâ. Quandoque etiam continuas ęmulari videbantur ob longiores, & duplicatos paroxyſmos; Vix paucis per autumnũ in acutas periculoſas deſiiſſe viſæ; Per hiemem verò, & reliquum anni multis, ac potiſſimùm æſtate. Lingua omnibus ferè alba; Urina turbida, & impensè rubens; Dolor capitis ingens, atque aſſiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulſus lenis ac obſequens, nec inchoante febri citatus nimis, nec properante ad ſtatum illa elatus magis; Vix exiguus ſub finem acceſſionis ſudor; Tormina quibuſdam abdominis ſęva admodùm, dirio-

Quæve earumdẽ Phenom na. ac mutationes.

rioremque, ac ipſamet febris, tragędiam ludentia, nec facilè deſinentia eadem, quin imò exhibitis anodynis, oleoſis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initiò vomendi conatus, nullum vel leviſſimum nauſeę veſtigium, nulla prorſus oris amarities, conſueta olim febrium proludia, earumque comites. Nonnunquã commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana ſimplex ſic dicta, ſubludebantque viciſſim. Atque tùm quidem, cùm hoc illæ pacto erraſſent dudùm, in acutas demùm Vere plerumque, ac ęſtate degenerabant, celeri ęgrorũ fato, niſi in doctum, prudentemque Medicum bona ſorte patiens inciderit.

Quam malè cędem in acutas deſinentes, ut malignæ hinc à pleriſque haberentur.

XXXVII. Sępe hinc memini haſce, ut malignas, ſtatim, ac omnimodam continuitatem ſimulare videbantur à pleriſque tractatas fuiſſe, cuius imagnariæ, & commentitiæ malignitatis de cauſſa innumera hi pręſcribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter ſe pugnantia remedia, quod pręcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot*

heu *ſimiola hæc malignitatis*, ut verbis utar Clariſſimi *Baglivii*, iugulavit, quos facilè erat ab interitu vindicare inſpectâ mali origine, ad quã, tanquàm ad Polum, ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturę ſcilicet oraculis, & *Magni ſenis* pręceptis auſcultandum, quæ ſi attentiùs excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeò turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuẽdo tot gravia paſſim ſymptomata, quæ rectiùs ſoboles ſunt depravatæ methodi, tracto nimirùm in conſortium necis, qui idem inſons etiamnùm erat, ſanguine, præpoſtero uſu remediorum.

Baglivius *laudatus.*

XXXVIII. Sanè ſi earumdem febrium tùm maximè, cùm intermittentes eſſe deſierant, inque acutas migrabant, indolẽ propiùs ſpectabamus, & morẽ; quidquam adhuc obſervare erat, quod etſi intimè latens, occultumque prorsùs, prioris morbi ingenium referebat, ut ferè idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cuius ille perſonam induebat. Videre erat ſin minùs in oculis, ore

Quid in iis prævidendũ magis, ac dignoſcendum.

ore, ac vultu ægrotantium, in ipſo ſaltem febris circuitu quidpiam, quod pręſentem adhuc veterem febrem ſignificabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hactenus ſubigi eiuſmodi febres ſolēt. Quodve mirere magis; nedum exaratę febres, tùm quę typum intermittentiū toto ſui decurſu obſervarunt, tùm quæ in acutas abiere, aut eiuſmodi ab initio extiterant, aliqualem adhuc tamen prędictis intermittentibus morem gerentes, iiſque quodammodò obſequentes, hac methodo feliciſſimè tractabantur; Sed & ipſę quoque, in quibus nulla ferè intermiſſionis veſtigia unquam pręluxere, hoc eodem more citiſſimè, ac tutò jugulabantur. Citiſſimè quidem, quævis namque hac in re mora, aut dilatio periculoſa, quæ pernicioſos ſępe effectus protulit.

Nova febriū ſoboles Ianua*rio ac* Februario *menſe invaleſcentium.*

XXXIX. Poſtremæ huiuſce indolis aderant, quæ *Ianuario*, ac *Februario* menſe prodierant, deletis tùm penè, ſaltèm delitéſcētibus hactenùs memoratis febribus, quæ anteacto Autumno ſubluſerant. Hiſce primo tantùm, aut ſecundo acceſſu leviſſi-

mus horror prçceſſerat. Sçpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore iraſcebantur, atque ita decurrentes quaſdam tantummodò diebus imparibus exacerbationes ſuſtinebant, ut reverà quid in iis tertianarium circuitum redolens ſuſpicari fas eſſet, etſi primo adſpectu nihil omninò huiuſmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoriâ recolenti, quç foret liquidorum per Autumnum conditio; quis unà invicem oſcillantium ſolidorum ſtatus? Nil inde mirum, ſi quæ vigente frigore intermiſſionis tantùm ſigna protulerant, ſilente mox Boreâ, ac prçmaturo çſtu excandeſcēcibus, intùs cohibitis diù, obque ingentem reſolutionem propriç humiditatis, ut antiquiſſimo verbo utar in hac parte, exuſtis ſuccis, ac bile prçſertim, quç ſanè in naturalis Æconomię Theatro Principem vicem obtinet; eçdem ipſçmet febres in acutas dein abierint, aut tales ſeſe ab initio oſtenderint, ceù fieri paſſim videmus media çſtate,

Arida cùm ſitiens excoquit arva Leo.

Ob

Obſervare erat ſubcontinuas haſce febres, (ſic illas vocare lubet ob continuitatem paroxyſmorum) etſi nullo plerumque horroris prȩeunte veſtigio ſubluderent, quidquam tamen prȩſeferre moleſtum ægris, quod quidem citiſſimè evaneſcebat, ingenti ſuccedente ȩſtu, qui idem & ſeſe celerrimè expandere videbatur, & intimiores quotquot receſſus, atque ipſa adeò prȩcordia momento temporis pervadere; ceù pici, & reſinȩ evenire novimus, dum ſuccenduntur, quȩ licet craſſam habeant compagem, ocyſſimè inflammantur.

XXXX. Idem erat tùm harum, tùm quæ iis proluſerant, febrium ortus, idemque apparatus, etſi pro varia aeris temperatione intermittentium modò indolem ȩmularentur; modò intermiſſione paullatim deperdita ad acutas tenderent; modò omni relicta intermiſſionis effigie ſubcontinuarum morem prȩſeferrent. Vtque brevi me expediam; Exarata ſuccorũ craſſities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primò in ſcenam

Ab una omnes & ead. m causâ, ac priores, quæ per Autumnum caput extulerant, derivatæ.

pro

prodierant, præbuit, eadem cęteris incrementa dedit, cùm primùm remitti frigus hyeme cæpit, veriſque hæc potiùs, quàm hyemis ſpeciem referre. Totum adeò quod metuendum erat maximè, ab craſſitie, ac inertia ſuccorum, ac *bilis* potiſſimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, *vitellinæ*, ut aiunt, *praſſinæ*, *æruginoſæ* pendebat, cuius haud obſcura veſtigia petere erat ab ipſis excretis iam tùm quidem, cùm coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec iraſci potens, ac ſuopte ingenio excandeſcere, febres tantummodò intermittentes adtulerat. Quantum verò eiuſmodi humorum excretio, ſive ſincera, ſive variegata ſit, Medicis faceſſat negotii, norunt Practici; Quotieſcumque enim apparuerit illa, dat ſemper anſam ſuſpicandi aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non comtemptibilem, etſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

Culpanda bilis potiſſimum.

Quæ indicationes eruendæ?

XXXXI. Mites utique aderant, quandiù intra intermittentium limites conſtitere, etſi minimè contemptibiles memoratæ

moratę febres facili tùm Marte ſuperādæ; Ubi verò ſævientibus inopinatò Auſtris in ſubcontinuas eædem degenerabant, aut ab ipſo ſtatim ſui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus diſtare videbantu: Quibus hic quæsò artibus enitendum, quibus occurrendum præſidiis, vi quorum ægri ab imminenti exitio tutò poſſent evadere? Nullus hic induciis locus; Nulla hic *Fabio* ſpes, quâ *cunctando* poſſit *reſtituere rem*. Talis ſiquidem adeſt eiuſmodi ſuccorum natura, & conditio ut nullam ferant, advertente *Mercato* celeberrimo ſuorum temporum Viro, & duorum Hiſpanię Regum Filippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, *cùm certum ſit nullum poſſe* beneficium, *gratiam, aut coctionem à natura recipere*; imo, ut inquit *Auerroes* 3. *collect.* corrumpant *formam ſpecificam illius*. Magna cæterùm remedia ex mente laudati Authoris, qui pernicioſarum huiuſmodi febrium ab craſſis, aduſtiſque ſuccis originem ducentium deſcriptionem æquè, ac curationem diſtinctam

Mercatus laudatus

pro

pro viribus illius ſeculi incomparabili ſedulitate complexus eſt, hìc nullum ferè locum habent; Etenim ſi de purgatione ſit ſermo: cautè *id facies*, inquit Vir doctiſſimus, *ſive enim purges, ſive ſecùs, periculo res non caret; Quippe ſcimus vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contabeſcet laborans.* Quod utrumque nos in diverſis paſſim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac ſpeciatim in nobiliſſimo Fratrum pari eiuſmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium iuxtà templum *Divæ Mariæ Conſolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi*, quorum alter natu maior exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis ſecum cataſtrophes tulit, in habitualem febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem, decennis alter gravi ac diuturno alui fluxu conflictatus eſt, unà cum magnis, ſæviſſimiſque ventris cruciatibus, à quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præſertim acidularum potu *Iaveni*

Noxia ſæpè purgatio

haud

haud procul ab Alpibus limpidiſſimo fonte emanantium, ſummæ in huiuſmodi dyſentericis, cęteriſque alui affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipſa mutatio ſoli haud parum tulit, incolumis evaſit. *In his febribus* (ab hippocondriis ortis, ac Meſenterio) *Barbari etiam, qui cæteroqui facilè purgantibus utuntur, à purgationibus abſtinent.* Matth. *Giorgi* Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus *Piſo*, *Ballonius*, *Duretus*, aliique plures adverterant. Si verò de Sanguinis miſſione loquamur *ægrotantes huiuſmodi* ſubdit ſuprà memoratus *Mercatus*, *tale pręſidium non innoxiè ferunt, & plerumque à ſanguinis miſſione continua evadit febris.* Ego quidem hanc adeò noxiam minimè expertus ſum in iis præſertim febribus, quæ continuarum morem magis æmulabantur; quin imò largâ doſi, plenoque fluento emiſſus ſæpè initiò ſanguis auſpicatiſſimè ceſſit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportunè, cùmque illud natura expoſceret, celebrato, ſublatum. Sæpè etenim paran-

Haud ità sãguinis miſſio opportunè inſtituta.

dus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam, ſi quâ anni conſtitutione, quoque in morbo expetitum magis, in hac ſanè opportunum maximè, eiuſque indolis febribus accomodatum.

Omnium præſtantiſſimus cortex Peruvianus.

XXXXII. Equidem *uno Peruviano cortice* (Is ſcilicet erat præſtantius auxilii genus) tùm quæ primò illuxerant, intermittentes febres, tùm ab iis ortas, aut iis analogas cęteras, quæ caput paſſim extulerant, ſubigi penitus, nec reviviſcere ampliùs memini, congruâ quidem doſi, tùm debito more, adminiſtrato. Verè *aureus arbore ramus*, qui furente ſparſis quaquaverſùm fluctibus torrente procellæ impetum ſiſteret, excandeſcentes ſuccos compeſceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Verè *Polycreſtum*, ac prope dixerim, *Divinum* remedium, cui utinam ſimile quidpiam ad alios morbos poſſideremus. Sed paucis demptis, ut ait (a) Vir Clariſſimus, ac toto orbe celeberrimus *Franciſcus Torti* Sereniſſimi Ducis Mutinæ Archiater meri-

(a) *Therapeutices Specialis lib.* 2. *c.* 8 *pag.* 253.

Cl. Torti *Archiater Mutinenſis laudatus.*

meritiſſimus, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, ars noſtra medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret, imò forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus ſuperfluit.

Quantum ſe illi debeat Author, profitetur.

XXXXIII. Magnam ſanè hiſce Paginis laudem, ac lucem Præclariſſimi Viri nomen impertit, cui & ego, quòd peramanter me diligat, meaſque ab illo primitias ſtudiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimùm ſciam, ac ſummâ humanitate excipi; & omnis unà mecum universa literatorum Reſpublica multùm debet. Atque eo quidem magis me illi obſtrictum profiteor, qùod me minùs olim doctè ſentientem de hoc admirabili febrifugo, imò forſan & iniuriosè nimis de illo locutum, utpote qui *in uerba Magiſtri* omninò iurabam, benigniſſimis literis, tùm muneribus ignotum ac immeritum hominem proſequi dignatus eſt, atque omnibus benevolentię officiis complecti; Quò tandem tùm propriis obſervationibus edoctus ipſe, tùm

ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adversùs quoſdam meticuloſos, vel prę- iudiciis imbutos, quibus, pauci ſint licèt, ſuſpectus etiamnum redditur chinæ chinæ uſus, tuetur; errorem ipſe meum agnoverim, ac ultrò fatear modò: Incertus, cuius in laudem potiore iure effundi debeam, corticis ne, an illius Patroni, ſtrenuique propugnatoris. Quædam ſcilicet laudis pars eſt, erraſſe aliquandò, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum conſilio, ac doctrina!

Quæ exhibendi corticis opportunitas obſervanda.

XXXXIV. Ne verò quis me putet vana loqui, lubet methodum, quâ cùm ego, tùm alii plures pręſtantiſſimi huiuſce Civitatis Medici in huiuſmodi naturæ febribus curandis uſi ſumus, fuſiùs exponere, eamque nonnullis curationum hiſtoriis, ac practicis animadverſionibus illuſtrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme perniciosum characterem induerant, utpote quæ nedum ſecuritatem pręſidii, ſed celeritatem expoſcere videbantur

bantur magis, quàm cęteræ, quæ ſuperiore Autumno proluſerant. Conſultum iis erat, Corticem ab initio protinùs exhibere; febrile hoc more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcumque illud ſit, vel exiguum prorsùs, ac inconſpicuũ, vix editum illud edomando ſtatim, ac ſubigendo penitus, ne elatum magis, evectumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compeſcendis nulla poſtmodùm artis pręſidia ſufficerent. *Quodcumque* ajo *fermentum illud ſit*, tùm quove in angulo latens, occultumque. Non enim hìc tot inanes conjecturas repetere ſubit, quas hac in re innumeras excogitatas ſcio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem ſuopte ingenio ab vulgi ſtudiis abhorrentẽ incertis & plerumque falſis opinionibus fędarunt. An *ſtagnans* aliquid, quod egeat moveri; Nùm *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi; Num quid intempeſtivè *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obſtructum* quid, quod

indicet

indicet reſerari? An *intrà* ſanguinem rursùs conſtituendum illud ſit, vel *citrà* ſanguinem, vel *vltrà*? Nos hęc linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc ſępe (Diſpereat hìc quidem obtrectator ille, cui ea diſplicent, quæ politioris literaturæ cultoribus arrident magis) *pro Iunone amplectuntur.*

Authoris opinio de febrium intermitẽtiũ ortu ac incunabulis.

XXXXV. Illuſit mihi aliquandò, cùm Icario auſu febrium intermittentium cauſſas exquirerem, illuſit inquam mihi Phantaſma quoddam (ſic ego voco ludentis ingenii aereos incertoſque volatus medio ſæpe in itinere collabeſcentes) quod quidem, utcumque ſomnium fortaſſe videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num ſcilicet in toto potiùs *Meſenterii* ambitu, aut illius centro conſtituenda foret huiuſmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delubro deliteſcant, ſtatis ſubinde horis erupturæ, magnas ſecum unà afferentes turbas, *catervamque malorum?*

Carteſii *placitum de ſede Animæ.*

Si Carteſio Immortali Viro, eiuſque aſſeclis placuit incorporeum, ac immateriale

riale principium nobis Divino munere conceſſum, verè *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obſtrictum corporum legibus carceri mancipare ſuo, captivum ducere, inque vincula coniicere; Æquiore ne iure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco conſtituere, ac collocare, per quem omnis generis vaſa diſcurrunt, pereptantque, milleque effingunt gyros, *itinera mille*, viarumque flexus innumeros? Nùm aptior hæc febribus ſcena, quàm alia quæpiam hactenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; ſive intrà ſanguinem cum *Villiſio*, ſive extrà illum cum *Sylvio*, ſive denique in nervoſo latice cum *Guil. Cole* earumdem fodina contineatur? Hùc venæ, hùc arteriæ, hùc lymphæ ductus, hùc lactea, hùc inſperſæ ubique glandulæ, hùc nervei funiculi, aut ſi mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt ſpectaculo. Nùm quod de *Pancreate* ſuo commentus olim eſt *Sylvius*, idem nobis com-

comparatum de *Meſenterio* effari, longè profectò faciliore, & clariore hìc, quàm ibi, tum ſymptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tùm ipſorum quoque circuituum explicandorum ratione! Haud exiguam ſanè hiſce lucem, ſi quid ego hic iudico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto ferè anno unà cum exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febri, quodve mirandum magis, periodicarum febrium inſtar recurrentia, longè latèque ſævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, prçterquàm uno *cortice Peruviano*.

Obſervationes, ac documenta Practica.

XXXXVI. Videmus ab ulcere, & abſceſſu *glandularum Meſenterii* febres lentas & continuas fieri, quæ priùs glandulis iiſdem tumentibus tantùm, & obſtructis intermittentes extiterant. Videmus ſuborto in pede tuberculo, & tume facta ſubinde glandula in inguine diariā febrim exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodicè recurreret eiuſdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogiſmum quendam haud licitum erit erue-

eruere, aliquâ ex glandulis meſentericis inſignioribus ità viſcido infarcta glutine, ut omnem, vel ferè omnem chylo, & lymphæ illàc fluentibus ultrà ſe ciſternam versùs progreſſum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab inteſtinis ad glandulam illam protrahitur, chylo ſtagnante intumeſcere, pariterque lymphaticum inferens integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eumdem terminum, lympha ſic ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, repleri; Exoriri hinc febrim, ac ſtatas quaſque periodos, ceù ad regulam quandam, emetiri, prout nempè glutinoſæ huiuſmodi obſtructionis alterna recluſio, atque occluſio contingit, cuius mechanica ratio non eſt hic loci. Quantum verò viſciditatis, glutinis quantum pereptans, cùm ubique per abdita corporis, tùm in hac potiſſimum parte lympha, atque hinc cetera quæque fluida humani corporis hac tempeſtate contraxerint, obviũ eſt animadvertere recogitanti cuipiam, ac recolenti animo, tùm ſuperiorum anno-

K rum

rum, tùm labentis indolem, ingeniùmque. Quàm facilè hinc per diſſita locorum, viaſque varios in gyros convolutas contendens influens quicumque humor, ſi aliquo lentore peccet, iiſdem in locis obſtructionem producere poteſt, lentoremque, ac ſtagnationem mutuam cęteris per eoſdem tramites decurrentibus liquidis impertiri? Quot quęsò naſcentibus morbis huiuſmodi glandularum meſentericarum infarctus proluſit, aut eoſdem diù latentes, occultoſque, idem fovit, condiditque ſinu, quouſque, ceù diſiecto aggere, foras eruperint, eò vividiore conatu, quo diutiùs iidem delituere? Num pręcipua hæc ipſa ſedes hyſtericorum inſultuum, affectionum hyppochondriacarum, Phtiſeos chyloſæ, cuius exemplum unum atque alterum obſervare mihi hoc ipſo anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophiæ, ac ſexcentorum ferè morborum, quorum fera Symptomata novimus, incunabula verò nos omnimodè laterent adhuc, niſi hæc illuſtriora, ac præclariora in dies efficeret

Meſenterii chronicorum morborum præcipua ſedes.

magiſter

magiſter in morborum cauſſis eruendis optimus culter Anatomicus? Nec Indorum (a) morbus familiaris omninò reticendus eos ad atrophiam deducens, in quibus poſt ſectionem aliquando totum meſenterium occurrit abſumptum. Referēda & huc quoque fortaſſis eſt *tabes Anglorum* ab calidorum, ac ſpirituoſorum nimio abuſu, quibus ſummoperè rebus Natio illa toto diviſa orbe oblectatur, proficiſcens.

(a) *Iac. Bont. Med. Ind. l.* 1. *cap.* 11. *pag.* 26.

Res ultrò aſſeritur, ac confirmatur.

XXXXVII. Equidem, ſi harum febrium tùm intermittentium, tùm ſubcontinuarum minera, ut aiunt, in primis viis, ceù pleriſque videbatur, extitiſſet, haud video, cur repetitis illa catharticis haud obſequebatur, eductâ hinc purgante medicamento materiâ omni exoticâ, quæ febrim pepererat. Atqui ab purgantium uſu contumaces haſce magis evaſiſſe compertum, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculoſas migraſſe, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhęa ſæpe chyloſa unà cum totius corporis emaciatione

ſubſequebatur, proludentibus paſſim diris ventris cruciatibus; Qui iidem ſi diutiùs perſeverabant, *Phtyſin* brevi inducebant, de quâ ſuperiore paragrapho verba fecimus, pręfatæ diarrhęæ, aut alui fluxûs filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter iuxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter propè *forum olitorium* decumbebat, quâ fornix vię antiquiſſimus ſpectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regiorum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos feſtivos ignes Aulæ proſpectum Fori, Foro proſpectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Poſteritati commendato, ab Providentiſſimis Patriæ curatoribus dirutus, ac ſolo æquatus. *Phytiſin* illã voco, quod ſi ægrotantium habitum, ac faciem inſpexeris, vix illos ab iis, qui verè *Phtiſici* exiſtunt, aut ne vix quidem diſtinguas: vera autem morbi cauſſa, ac pręcipua ſedes in *Meſenterio* potiſſimum deliteſcit, infarctis univerſis len-

tore

tore glandulis, ac propè iam in ſtrumoſo ſtatu degentibus.

XXXXVIII. Elucet hinc Sole meridiano pręclarior eiuſmodi febrium tùm pręcipui illarum, quod idem ſępè etiam iis abſentibus ſubludebat, ſymptomatis, dirorum nempè abdominis cruciatuum fomes primarius, ac propè dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir Doctiſſimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occaſionis initio* revelando nulli ſecundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque deſinebant; Nec diffitetur idē procul ab meſenterio quęrendā haud eſſe illarum ſedem, ac fomitem. Sępe adeò noſſe eſt prioris morbi indolem ab ſymptomatis naturâ ac ingenio, quod aut illi pręludit, aut unà cum illo ſęvire videmus diviſo velut inter utrumque imperio, ac poteſtate iraſcendi. Neque inficior ſępe etiam ab aliorum quoque viſcerum, Iecoris v. g. Pancreatis, Lienis, glādularumque omniū per imum ventrem, ac univerſum tra-

Eadem ventris crucia tuum origo, ac incrementa.

Ballonii *elogium.*

ctum

Rarò obſtructū aliquod ex abdominis viſceribus inſonte Meſenterio.

ctum inteſtinorum denſo agmine deliteſcentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen inſonte unquam *Meſenterio*, in quo ſcilicet tanquam in ampliore Theatro ludere ſuopte Marte queunt eiuſmodi febres, ac quam hæcumque velint larvam induere. Conſpicuum id magis fiet, ſi quem illi uſum, ac munus tribuit Pręclariſſimus, ac amiciſſimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut (*a*) ſanguini per meſentericas venas ab inteſtinis ad hepar aſcendenti multas in tranſitu ex iis, quibus copioſè ornatur, adipoſis cellulis particulas oleoſas pro ſeparatione bilis admiſceat. Confirmant aſſertum cadaverum luſtrationes, in quibus plerumque bile atro flavâ turgida veſicula fellis occurerrat, defectu nempe illius olei, quod in ſtatu naturali unà cum ſanguine per meſentericas, quæ ſeſe in portam exonerant, venas hepati ſuppeditatur; Nonnullis totam lapillis refertam invenimus intus foriſque ita nigricantibus, potiùs ut carbones, quàm calculi eſſe viderentur. Hoſce quidam ex

Cl. Morgagnius *primarius Anatomes in Patavino Archilycæo profeſſor laudatus.*

(a) *adverſaria Anat.* 3. *animadverſ.* 2. *pag.* 3.

Lapilli pleriſque in veſicula fellis reperti, qui non ut olim conſueverāt, flammam conceperant, eamque ad extremum uſque aluere.

ex iis,qui pręſentes aderant,aderant autem quamplures rerum Medicarum, ac Anatomicarum ſtudioſi; obſervationis confirmandæ percupidi,nùm hi ſcilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum uſque alerent, lucernæ admoverant, ſed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non ſervavere, quod peculiari vitio eius, in qua concreverant, bilis accidiſſe arbitror. Nos equidem id ipſum olim aliquoties experti ſumus, ac penè totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Muſæo inter rariora mea conſervo, qui & flammam alunt & omnia ac olim obſervanda adhuc poſt multos annos præbent. Subit hìc hiſtoria ſatis curioſa viri cuiuſdam Religioſi, qui præcedentibus acerbiſſimis ventris cruciatibus quatuor demùm exiguos ejuſmodi calculos per alvum dejecit, quâ de re, cùm varii varia proferrent, quidve eſſent, & unde eſſent, haud facilè intelligerent, ego illos è choledocho ductu in duodenum delapſos, atque hinc per alvum favente motu periſtaltico exturbatos contendi

tendi, quod igni admotos comburi illos adnotaverim, teſte *Bidloo*, tùm aquis immerſi iiſdem innatarent, docente *Fernelio*, ſecùs ac iis, qui de veſicâ urinariâ extrahuntur, cęteriſque, qui paſſim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Iecur primò affectum fuerit, an Meſenterium, ipſa morbi indoles, ac ingenium manifeſtabit; Qui namque morbus à Meſenterii vitio proficiſcitur, raro Catharticis cedit, ſæpè etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tùm tormina ſecum unà adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui verò à jecore procedit, nonniſi catharticis frequenter uſurpatis expugnatur, nullo ferè, aut vix exiguo ventris cruciatu ſtipatur, inque colluviem plerumque ſeroſam, ſi diuturnior extiterit, deſinit. Sed tamen fortaſſe de hac re fuſiùs loqui continget aliquandò. Nunc verò ad aliud caput tranſeat oratio, quæ perquam ſatis in hiſce immorata eſt.

XXXXIX. Hos inter rerum fluctus

præ-

præſtantius, ut retulimus ſuprà, ſubſidii, genus, ac ſacra, penè dixerim, anchora *cortex* erat, ſive intermittentis toto ſui decurſu typum febris retulerit, ſive in acutam migraverit illa, ſive eadem ſubcontinua ab ortu extiterit, ſæpèque hinc obſcura inter ſimulati velut circuitûs veſtigia Medentes eluſerit; ſive denique nullâ præſenti febri toties exarata alvi tormina tantummodò deſævierint. Nulla hic advocanda ſui generis materia, quæ catharticum ſuaderet, aut expectanda Medicorum ſcriptis celebrata adeò humorum coctio; ne fortè, dum hiſce totus incumberet Medicus vota ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quod adhuc reliquum aderat, ſero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingraveſceret, ac ut pleriſque obtigit, in lentam febrim, ac in maciem denique infauſto exitu tranſitum faceret; præcluſo nempè omni itinere chylo, aut ſi quis adhuc aditum ſibi per oppoſitos aggeres aperiret, viſcido eodem, lento, ac inerti propè ſanguini occurrente, nullo

Ad alvi quoque cruciatus ſedandos utiliſſimus cortex.

prorſùs pacto miſceri apto cruori, inque nutritium rorem ſecedere. Duas ſcilicet ob cauſſas extenuari ſenſim corpora videmus reſpectu ſucci nutritii, cùm is nempe aut liquidus minùs, quàm par eſt, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, ſeù minimè aſſimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur ſenſim, ac contabeſcant. Etſi enim idem ipſe nutritius humor in *rorem*, *gluten*, ac *cambium*, ut veteres aïebant, faceſſat, opus ſit, totque adeò ſubeat *metamorphoſes*, antequàm nutriendæ parti aſſimiletur: glutinoſus proinde evadat neceſſe ſit, ut firmiter magis adhæreſcat, ac ſolidi vim, ac robur obtineat; Si verò is minùs jam naturâ fluxilis ad partem, cui comparatus eſt, accedat, coniicere eſt, non eum ampliùs aquiſiturum glutinoſitatis gradum, qui neceſſarius eſt ad hoc, ut parti ſimilis fiat.

Emaciationis, ac atrophiæ præludia.

L. Quod ſi impar idem obvios ſuperare obices, perque infarctas lentore glandulas, obſtructaſque vias excurrere, regurgi-

Ægrorum recenſio.

gurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam ſubierat oſtiola, ſeſe in inteſtinorum cavo recipere, & qua data porta unà cum aluinis fęcibus exire, unde diarrhæa pleriſque chyloſa, mox phtyſis inevitabili fato ſucceſſit. Huc ſcilicet tandem caſura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportunè cortex ſubveniret. Vt latens venenoſior in herba anguis, ita & maius in mora periculum.

Ægrotus Primus.

Eximius Iuriſconſultus initio Autumni corripiebatur tertianâ ſimplici cum pauco tamen rigore invadente; declinante febri conatus mox ventris acerbiſſimi ſubludebant, toto demum Apyrexię intervallo perſeverantes. Exhibito medicamento purgante tertianę duplicis typum febris obtinuit, viſaque ventris tormina exaſperari magis, ac diriora eadem evadere. Fotus adhibiti ex lacte, clyſteres emollientes additâ theriacâ recenti, diluentia, paregorica mitiora, & his ſimilia. Monebam ipſe, ut ſtatim cortex pręſcribere-

tur, quo ſine magnam impendere ægrotanti viro iacturam prævidebam. Difficilem tamen aſſenſum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cùm verò omnia in peius ruere cerneret, ſponte tandem, cùm fortè illum ſub veſperam viſeret, corticem ſemel, atque iterum exhibuit modicâ doſi. Manè eâdem, quâ conſueverat, horâ febris repetiit, lenior tamen, tùm mitiùs ſævire cæperant alvi tormina, quò dein corticis uſu æger perfectè convaluit.

Ægrotus Secundus.

Judęus poſt febrem primò validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhęam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit, eâdem durante febriculâ. Demum dyſenteriâ rurſus in diarrhęam converſâ, cæpit ſimul febris typum manifeſtum acquirere tertianæ duplicis intenſioris. Hæc autem febris in invaſione ſua ſoporem ſimul adſcivit admodum profundum, quo circà declinationem acceſſionis evaneſcente ſtupidus, attonitus & immemor ad plures horas æger rema-

nebat

nebat. Quæ cum ego ſedulò animadvertiſſem, iuſſi Medico curante annuente admoveri occipiti veſicatorium, ac mox corticem Peruvianum largâ doſi exhiberi. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam corticis ſubſequente, alteroque prorsùs inhibito ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit, quarè brevi à febre, à lethargo, & à diarrhæa liberatus eſt Aeger.

Ægrotus Tertius.

Sacerdos iam proximè octogenarius febrem tertianam patiebatur adeò abſconditam, adeòque latentem, ut ea potiùs ex acerbiſſimo ventris cruciatu cum obſcura quadam extremorum frigiditate, quàm ex ullo caractere magis proprio diſtingueretur. Diù ipſe incertus heſi, an ſymptoma iſtud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum ſcilicet probè conſcius periodi tertianarii. Atqui ſuſpicans ſimul quicquam aliud latere ob inſignem pulſûs inæqualitatem, inſuperque obſervans huiuſcemodi cruciatus nihil habere com-

mune

mune cum colicis ita dictis doloribus pręter doloris ſenſum, facilè deprehendi doloris originem aliam eſſe ab illa, quam mihi effinxeram. Qua de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum eſſe exiſtimavi pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, propè imminente paroxyſmo eò metuendo magis, quo debilis æger, ac ſenio velut confectus, par haud erat ampliùs diù mali ſævitiem ferre; Libentiſſimè annuit, qui unà mecum aderat Medicus, ac ſtatim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam ſurditatis, cùm iam è morbo convaleſceret, veſtigium ſupervenit, quod idem unà cum febri evanuit omninò.

Ægrotus Quartus.

Primarii Regis Architecti famulus eiuſmodi ventris doloribus laborare cępit unà cum febri ſubcontinua, diarrhæa, ſiti magna, urinis ſubrubris, ac velut igneis, pulſu celeri, æſtu, ac vigiliis intenſis. Contractum manu abdomen percipie-

batur

batur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod ſedem ipſe mali vocabat, ac centrum doloris. Ad ſeptimum uſque ſubcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis ſanguinis miſſionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipſi poſtremò adminiſtrato, quin imò ad omnimodam continuitatem malignanter tendens delirium ſecum unà adtulerat, feroceſque artuum convulſiones, quarũ haud obſcura quidem indicia in carpis obſervare erat poſt quartam aceſſionem, cùm adhuc ſcilicet ſubcontinuæ genium febris ſervaret. Adſtricta poſt ſeptimam ſponte alvus, irritata eadem vix pauca demiſit variegata, ſincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatę, pulſus intermittens. Dimiſſo Cortice Veſicantia humeris, ac Tibiis admota, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, ſectaque iterùm vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbiſſimos ventris cruciatus, membrorumque ſubſultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, ſæpe etiam

per

per vices ſingultu correptus è vita deceſſit.

Veſicantia ac ſanguinis miſſio adhibito unà cortice proficua magis.

L I. Pleroſque huiuſmodi caſus recenſere poſſem, quibus denegatus cortex, aut dimiſſus idem, cùm adhuc largiore illum doſi exhibere opus erat, rem permiſit in deterius abire. Ut ut enim veſicantia, ac ſanguinis miſſio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitiſſe hac conſtitutione poſt corticem præſidia, in iis potiſſimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur rectà adversùs morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem fermè ratio. Ea tamẽ nihil, aut vix parum quidẽ, niſi unà cortex adminiſtraretur, adversùs morbi cauſſam profecerant, quæ id namque prẹſidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque facto ſolido, impervia viarum facili marte pervadere, imoſque receſſus adire poſſet: uno verbo, properantia ad ſtaſin, ſeù ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter ſolida, fluorem illa, hæc vim, ac robur ammiſſum reciperent, ad ſtatas

utraque

utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obſtructionibus viæ, præcaveretur ſuprema, quæ imminebat, iactura; quod unum ſperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effręnis, liceat mihi allatum hìc loci ab præclariſſimo, nec unquàm ſatis laudato Viro exemplum, tùm ipſamet illius verba uſurpare; Equus indomitus, inquit, (a) quandòque eſt febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quò fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantùm, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc indè paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non verò impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſquequò illi ſuppetunt vires, & furor, non ſinè gravi metu, quòd dùm

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

(a) *Therapeut. ſpecialis lib. 4. c. 5. pag.* 539.

Offendat ille tãdem ad obicem aliquem, ad quem alliſa, malè conſiſtens facilè frangatur machina. Quod ſi chinâ chinâ utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtrâ manu convenienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſûs declinet pericula.

Diuturno morbo ſublatis meſenterium abſumptum penè, ac ſũmè putridũ repertum.

LII Pleroſque utique caſus recenſere poſſem ægrotantium, quibus malè ceſſit res, ſive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepentè in acutam tranſierit, ſive haud deleto morbi fomite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æquè infelici exitu, quod utrumque diſcrimen eludere erat exhibito opportunè Cortice. Dixi *haùd deleto morbi fomite*; Quotquot enim hoc more lentâ ægritudine occubuerunt, ſecto Cadavere, Meſenterium compertum eſt ſummè putridum, pleriſque etiam penè totum abſumptum; nonnullis ſordido ulcere, aut exiguis adhuc abſceſſibus ſcatens, ceù totidem latentibus Vomicis, quę procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem adtule-

tulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

Mercator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvi torminibus exeunte hyeme vexari cęperat: inque dies magis, magiſque dolor vim capiebat: tantùmque aberat, ut huiuſcemodi doloris abditæ cauſſæ comprehendi poſſent, ut numquàm ullis remediis tolli, aut ſaltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diù vultum retulerat, atque tandem nullam ampliùs circuitûs legem obſervabat, modò etiam crudelior reviviſcere videbatur; Quò urgente magis adhuc, quàm ut tolerari poſſet, dolore, extenuato propè, ac macie confecto corpore è vita diſceſſit. Cadavere ſecto ſana omnia reperta viſcera, prçterquàm Meſenterium, quo prçciſo, materia multa nigra, fætenſque profluxit, encauſto ſutorio ſimilis.

Ægrotus Sextus.

Honeſta Virgo hoſpitalis Puellarum domûs, vulgò *dell' albergo*, in dolores Co-

licis ſimiles, ac pro talibus habitos ſupremâ hyeme incidit, contrà quos cùm, nullum remedii genus valeret, miſella, febri quotidiè cum rigore inſigni repetente doloribus iam dictis aſſociatâ, paucos poſt menſes maraſmo conſumpta eſt. Diſſecto ventre ingens copia puris, quo totum meſenterium refertum, ac quaſi turgidum erat, erupit. Hoc Natura per renes evacuare fruſtrà tentaverat, urinis valdè purulentis profluentibus: Cùm renes interim integri, omnique labe carentes conſpicerentur, quos nonnulli ulceratos ſuſpicabantur, idque non immeritò, cùm puris mictus diuturnus teſte *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificet. Verùm doloris circà renum regionem abſentia ſuſpicioni huic non atteſtabatur.

Galenus *citatus.*

Naturę laborantis ſagacitas in excitandis abſceſſibus.

LIII. Cęterùm nec in Meſenterio tantùm, etſi pręcipua ibi extiterit morbi ſcena, ſed & in finitimis huic quandoque partibus, huiuſcemodi infarctus occurrerant, quorum exempla recenſere haud vacat. Tentabat ſiquidem Natura

per

per eiuſmodi abſceſſus in hac, aut illa parte erumpentes morbum ſolvere; At cùm hi in abdito adeò loco, imoque delubro contingerent, ſequebatur hinc ab eorumdem diſruptione totam unà partem putreſcere, ac velut abſumi. Febris hinc intermittentis incunabula repetenda, nedùm facto, aut tentato abſceſſu; Eiuſdem in acutam migrantis proludia, inchoato propè, ac confecto ipſo; lentę itidem, ac unà ſimul ſęviſſimorum alvi cruciatuum incrementa, diſrupto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in ſtadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progreſſum inhibere; Haud ita facile in altero, ni exiguus foret abſceſſus, aut glanduloſa pars, in qua is deliteſcebat, haud ita diſſita ab inteſtinorum tramite, ut in eorumdem cavo facili negotio poſſet exundans materies vaſorum famulatu exonerari. Difficile omninò, ac penè impoſſibile in tertio, ac ſupremo morbi ſtatu; ſive huiuſmodi concretiones in Meſenterio, ut plerumque obtigit, ſive in Pancreate, aut hepa-

Hepate, ſive quod in *Ægroto Sexto* ſuſpicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac ferè abſumptos omninò mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem oſtenderat ſolertiſſimus, ac ingenioſiſſimus adoleſcens *Octavius Calaſtrus* in maiori Urbis Noſocomio aſſiſtentis Medici munus diligentiſſimè perſolvens.

Abſceſſu morbos ſolvi vulgare ſatis

LIV. Morbos abſceſſu ſolvi ſatis vulgare eſt, qui frequentiſſimè quidem febribus, & variolis ſupervenit, maximè circà aures, atque inguina; nonnunquam & toto corpore diffuſa excreſcunt tubercula, quæ in pus aliquandò reſolvuntur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etſi impar illa ſæpè haud queat, quod tentaverat opus, abſolvere, ſæpè etiam ob partis lónginquitatem, per quam nempè partem, ſeù emunctorium haud ita facile eſt congeſtam materiam evacuari, ac foràs protrudi. De abſceſſibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum

ſatis,

ſatis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, ſi præſertim congruo in loco abſceſſus fiat, facilè is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici huiuſmodi abſceſſûs hoc pacto feliciſſimè curati exemplum Parenti olim meo obtigit in Sereniſſimo Principe N. N. à Sabaudia, cùm illius ægrotationi præeſſet. Eiuſmodi ego alterum in Pancreate in nobiliſſimâ Muliere hoc more ſanatum vidi, diuturnis, diriſque hyſtericis inſultibus divexatâ, cuius adhuc veſtigia, eâdem decem fermè poſt menſes defunctâ, cùm filiam peperiſſet, inſpexi, ac Medicis, qui unà mecum curationi aderant, oſtendi. Noſſe erat abſceſſûs ſedem, ac locum ab doloris veſtigio, abque viſibili tumoris in eo ſitu, quo propriè Pancreas latet, præſentiâ, qui dein evacuato ſenſim per alvum pure imminuebatur.

Hepatis, ac Pancreatis abſceſſuum exempla.

L V. At verò nullum adhuc curationis feliciter peractæ exemplum legi latentis in Meſenterio abſceſſûs, vix unum aut alterum latentis ejuſdem in renibus,

Meſenterii, ac renum abſceſſus rarò feliciter terminari.

aut

aut veſicâ, perque urinæ meatus ſuppurati; cujuſmodi hiſtoria illa *Pithionis* ab *Hippocrate* in principio *tertii Epidemiorum* deſcripta. Mirùm ſanè, quantum in huius explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi conſenſu morbi liberationem urinæ copioſiùs effuſę tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, ſed ad qualitatem potiùs, utpotè quæ fuerit purulenta, referri ſanitas debet. Neque leve eſt, quod *Hippocrates* his in libris ſæpiùs obſervat, urinam quoties materia illa purulenta per veſicam abducta eſt, cum difficultate & dolore reddi conſueſſe, itaut ſtranguriâ laboraverit ægrotus. Proferam hic, quod mihi olim adnotare contigit curioſum ſatis, huic *Hippocratis* exemplo planè reſpondens: ita tamen, ut hoc interſit; quod utcumque factus abſceſſus ſuppurationem obierit, æger tamen ſanitati minimè reſtitutus ſit. Atque eò lubentiùs id proferam, quod ſub hac plerumque imagine juniores non modò, ſed ſenes aliquandò decipiantur, ac ſi calculus reverà

Hiſce ſæpè Medicos falli ſub calculoſi affectus imagine.

verà adeſset, qui tamen nullus poſtmodùm reperitur.

L V I. Sacerdos è Cappucinorum familiâ, & ingenio peracri, & ſtudio flagranti, & doctrina eximia, & memoria ſingulari excellens, anno ætatis ſexageſimo ſexto, circà Veris initiũ valetudinem amiſit. Urgebant viſcerum dolor, flatus, & quaſi quædam convulſio: langueſcebat admodum ſtomachus. Poſt autem aliquantò deſidendi aderat, mingendique cupiditas, ſtranguria, dolor iuxtà inguen, & glandem permoleſtus, præcipuè poſt extremam mictionem graviſſimus; In Perinęo ad veſicæ cervicem pondus; atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primùm difficilis, atque interciſa; deindè magno cum impetu, & ſonitu quodam, quaſi ventus aliquis erumperet, excreta: In qua quidem, color inerat naturalis, nihil tamen ſubſedit. Dolor aut reſupinato, aut inclinato, aut etiam cùm diſtenderetur veſica, levior. Atque hæ inter mingendum moleſtiæ ad vitæ uſque finem perdura-

Inſignis in Colo ulceris hiſtoria.

bant. Acceſſit interdum ſitis. Hoc ferè modo ad medium Maium traxit: quo tempore dolores ſtatim exacerbeſcere ſenſit, ſiquid paullò calidius hauſerat: Per biduum omnia reiecit vomitu; Cruciari ſibi inteſtina, & abdomen vehementiùs tendi querebatur. Dolor hinc inter meiendum acerrimus; febris cum ſiti ſatis acuta: quæ tamen, die tertio elapſo, aliquantulùm remiſerunt. Arenulæ aliquot aſperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant, eiectæ. Color urinę ſaturatior: in qua ſubſedit plurimum muci glutinoſi, & ſubflavi, ſanguine hinc inde, aliquandò etiam carunculis, ramentiſve reſperſi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulſus celer & depreſſus; Lingua arida. Urina ſanguine plurimùm tincta; quam quidem non niſi in lecto cubans excernere potuit. Poſtremò tandem dolorum requies, ſeù potiùs ſenſus obtuſior. Caput quippe tentari cępit. Febris, ſingulis diebus veſperi ingraveſcere ſueta, tandem

ferè

ferè prorſus elanguit. Spiritus paullo difficilior: Urina mordax, planèque mali odoris: pus eâ largitate profluens, ut urinæ copiam propè exceſſerit. Huic malorum moli paullatim acceſſit ſenſuum ſtupor. Ita in hoc piiſſimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius eſſe poterat, veterno tandem obtorpuit. Quis autem non iure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiù produxit, vel quod, cùm diutiùs haud ſine dolore vivendum eſſet, vivere deſiit? Aperto Cadavere Urinæ iter accuratiùs perveſtigatum eſt. Nam ad ſectionem ità animo parati acceſſimus, quaſi qui calculum eſſemus inventuri. Sed neque in veſica, neque in ureteribus neque in renibus ipſis, ullum omninò ſabuli, nedùm calculi apparuit veſtigium. Dum ulteriùs viſcera ſcrutamur; Colon ita pertinaciter veſicæ adhęreſcere animadverſum eſt, ut ne cultro quidem facilè dividi poſſet. Quâque in parte adhæreſcebat: in conſpectum venit diametri quaſi ſeſquiuncialis ulcus rotundum, quod

non modò Coli ipſius tunicas penitùs abſumpſerat, ſed etiam veſicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam veſicæ mediam, ſive muſculoſam perforata eſt, quæ pennam anſerinam reciperet: Unde continuò pus ab ulcere intrà veſicam defluxit, adituſque patuit, quo in urinę ductum ab inteſtinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum ſomnniaſſe perperam credidimus.

Ab viſciditate, ac inopiâ lymphę ęgritudines fære omnes progenitæ, quæ hoc anno vagatę ſunt.

LVII. Sed ut ad *Meſenterium* revertar, quod *ſcenam* conſtituo ſęvientium hoc anno malorum; atque ut uno omnia claudam paragrapho: Ars medentis erat, pręſidium, quod credebatur pręſtantius, *citò adhibere*, antequam enatæ hic loci paſſim concretiones ſeroſę phlogoſin inducendo febrim efficerent intenſiorem, aut erumpente abſceſſu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in ſubſtantia adinſtar electuarii, ſive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque unà cum balſamicis commixtus Cortex exhiberetur, perindè erat; Quamquam

&

& hìc maximè quædam ſit Medico cura, ac verè dixerim prȩvidentia, quæ definiri non poteſt, multò minùs edoceri. Equidem cùm prȩcedentium annorum, tùm quȩ hoc anno ſȩviebant, ȩgritudines mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quòd pulmones modò, lẽteſcẽs hȩc paſſim, ac ſiſtrophes ubique inducere apta, pectuſque, ut ſuperiore anno adnotavimus; modò imi ventris viſcera, ac *meſenterium* prȩcipuè occuparit. Quotieſcumque verò, in hac ſiccitate temporũ, tot emortuas huc illuc plantas circumſpicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum prȩbet; dilucidè mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui unà eruperant, ratio; curve hi potiùs in *Meſenterio*, quod ager eſt, campuſque patens, inſignibus glandulis, rivuliſque maioribus refertus, per quem vitalis ſuccus identidem percurrit, ac remeat, cruori aliquandò miſcendus, quàm in alia quacumque parte tentoria caſtra poſuerint.

LVIII.

Novum additum febribus Vere Symptoma.

LVIII. Exactâ hyeme, eædem viſæ febres proludere, novo tamen ſymptomatis genere diſtinctæ, ut in *Ægroto* 2. adtulimus, ſopore ſcilicet gravi, ac profundo, imbrifero tùm, ac ſummè perfrigido exiſtente cœlo, nocturno etiam ſępè gelu concretis ubique per circumiectam planitiem fluentibus aquis. Cernere erat novum hoc ſymptoma eaſdem, ac febris, phaſes obire, cum eadem ſcilicet creſcere, ſtatum attingere, ac demum illâ declinãte, declinare ſenſim, reſtitante, ut plurimùm, aliquâ in ſoporem propenſione, etiã tempore intermiſſionis, quæ affectũ paullatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonebat. Nonnullis quidem intermediâ apyrexiâ nullum aderat ſoporis veſtigium, ejuſque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudeſcentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexiæ tẽpore iidẽ iraſci conſuevere, evaneſcentes hi dein, repetente febri, quæ ſoporoſam affectionem ſecum unà comitem adferebat. Sæpè coævus febri ſopor, interdum illi poſterior, diarrhæâ paſſim, dyſente-

ria,

riâ, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim verò etſi in capite agi videbatur Tragædia, morbi tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre deliteſcebant. Atque hinc quidem, cùm acceſſerat ſopor, ex intermittenti tùm ſæpè in acutam degenerabat febris, eâdem protinùs & ipſa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, ſacramque aram intimè magis morbus pervaderet. Ominoſum erat, propinato Cortice febrim intenſiorem adhuc evadere; Ut victoriæ ſignum certiſſimum eamdem denuò in intermittentem deſinere, quo uſque tandem continuato corticis uſu omninò profligaretur. Pleriſque memini loco ſoporis cardialgiam in principio acceſſionis ſuperveniſſe, paucâ ut plurimum, vel inani vomituritione. Lęthale heù prorsùs ſymptoma, atque eò funeſtum magis, cùm febris intermittens adhuc perſtiterit, ac vim illa eluſerit præſidii, ſeriùs fortè etiam, quàm par foret, adminiſtrati. Quæ cùm ego memoriâ recolo, ac verſicolorem hujuſce imaginem febris Vere

potiſ-

potiſſimùm, ac æſtate ludentis adverto, animo ſubit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim unà ſimul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoſtè ſummè commendans.

Mortonus *cõmendatus.*

Inter currentium affectuum delineatio.

LIX. Nunc ad intercurrentes affectus me confero, quibus curandis, ſanandiſque, etſi nihil prorſus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamen lucem iidem præbuere. Adeò ſcilicet nedùm, quæ ſub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines haud impari, ac illam, methodo vincere tutum eſt, ſed & quæ ab ea toto penitus cœlo diſcrepare videntur, nullumque omninò cum illis fędus habent, atque conſortium. Has inter recenſenda primo loco *Aſthmata* veniunt, quę ſi olim unquàm, hoc potiſſimùm anno, ac tùm quidem, cùm ſęviret ab alto Boreas, frequentiſſimè proluſerunt, atque ejus pręſertim generis, indoliſque, quę *convulſiva* vocat *Villiſius*, ſeù *ſicca.*

Ple-

Pleroſque horum memini ſolo Cortice Peruviano ſanatos, anodynis unà commixto, quę aliter per ſe ſola uſurpare, perniciosa res erat. Proficua quampluribus venæ ſectio, ac quidem *Iugularis*, cuius beneficio haud pauci inopinatò evaſere. Miræ curationis exemplum huiuſce ingenii Aſthmatis enarrare iuvat, quod lucē fortaſſe Practicis hac in re feret, quò citiùs tutiùſque idem, ſive recens illud extiterit, ſive diururnum, compeſcatur, evellaturque radicitùs. Sartoris cuiuſdam *Galli* (*de la Ruë*) Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui rectâ ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgò *nova* dicitur, ducit, diuturno huiuſmodi Aſthmate flatulento, ut aiunt, ſeù periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi pręberem, haud libenter, quod ingenuè fateor, curam ſuſcepi; Nihil enim ſperabam mihi ex ea laudis acceſſurum, aut ægro emolumenti. Tentaverant ſiquidem id ipſum plerique alii, ſed fruſtrà. Invitus denique, ac precibus Parentum indulgens, iubeo, venam in cubito manè ſequenti ſecari, al-

Aſthmatis convulſivi curatio ſectione iugularium peracta.

tero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo ferè levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maximè, quod unum inter, ac alterum Paroxyſmum pleniſſima ſæpe intermiſſio ſuccederet. Quem tamen prçſcribere diſtuli, mali diuturnitate perterritus, ne ſcilicet inſons alioqui remedium eventûs ambiguitati, ac propè dixerim, ſorti ſubiicerem. Oxymel itaque Aſthmaticum *Floyeri*, Viri Doctiſſimi, ac qui multum glorię in hac Provincia ſibi comparavit, aureo tractatu de Aſthmate, in quo nihil ferè deſiderandum reliquit. Oxymel inquam Aſthmaticum Floyeri prçſcripſi, manè, & veſperi ſumendum. Leniri hinc malum viſum, ſaltem Paroxyſmos haud adeò frequenter occurrere, ac repetere anteà conſueverunt. Properante hyeme ingraveſcere illud, ac iraſci magis iterum cæpit. Iubeo ſanguinem è Jugulari lato vulnere emmitti, ipſeque locum ſectioni aptum Chirurgo deſignavi; Totum namque recentibus ſcrophularum veſtigiis obſitum undequaque col-

Floyer *Medicus* Londi*nenſis laudatus.*

lum

ſum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac ſequenti benè ſe habuit Puer; Proximâ huic nocte, cùm Parentes ſomno placidiſſimè tenerentur, ingenti exaudito ſtrepitu expergefacta Mater filium reperit humi proſtratum, ac penè animam efflantem. Me diris increpat, quod in auditam rem, ſic namque vocabat illa recèns factam in Jugulari ſectionem, in filiolo tentarim; Atqui vanas huiuſmodi Mulierculärum querelas parvipendit vir Prudens: Parochum extemplò advocat, qui morienti Puero ſuprema munera adminiſtraret. *D*um hęc agerētur, ſedari viſæ ſenſim convulſiones, altuſque ſopor ingruere, qui perennem rebus ſecuritatem adtulit; Ex eo namque tempore pacata ſunt omnia, nec ullum vel leve mali veſtigium ſuperfuit. Incolumis brevi poſt Puer unà cum Parente domi pares mihi pro munere grates lætiſſimè egit.

Puerorum Aſthmata ab obeſitate nimia ſæpiſſime proficiſci.

LX. Sæpè ego ejuſmodi aſthmata in pueris ab obeſitate nimia, ſeù intumeſcentia

centia Thymi ortum ducere haud inani coniecturâ ſuſpicatus ſum; Sivè ejuſdemmet Thymi ſitum, munus, ac habitudinem vividâ mentis acie perpenderim, ſivè enata inde ſymptomata quæque diligenter ad trutinam revocarim. Pondus addiderat coniecturæ meæ demortuorum Puerorum ſectio, quibus frequens id mali genus extiterat. Cùm enim quædam olim mecum ipſe meditabundus cogitarem nova propè, ad Thymi uſum hactenùs ignotum prorſus, conducentia, inque lucem edenda aliquando; Quotquot hinc fœtus, tenellique infantes mihi occurrerant quopiam morbo denati, hoſce omnes curioſè perluſtrabam, ac Thymum potiſſimùm, quem obeſum, ac inflatum magis, ac ætas poſtulaverat, in iis omnibus deprehendi, quibus quædam aderat ab ortu anhelitûs anguſtia: Ad fœtus verò quod attinet, cùm aer nondum bronchia repleverit, prægrandis utique Thymus in iis conſpicitur, qui demum in adultis ſenſim decreſcit, ut in Senibus ferè idem vix inveniatur. Suſpicabar au-

tem

tem quod cùm Thymus nutritium ſuccũ, qui ab ſanguine è magnis, ac proximis vaſis affluente, magnâ copiâ ibidem derivat in fœtu, non equidem, ut ſibi effinxit *Cl. Bellingerus* (a) per excretorios ductus ad oris confinia juxtà linguæ radicem deponat; At, ut ego propria obſervatione edidici, rorem illum nutritium in ipſius æſophagi cavo, exiguis oſculis, breviore itinere conferat, unde in ventriculum, ac inteſtina delabitur, vaſaque lactea percurrit, quin fœtus ore aſſumere alimentum cogatur, quod improprium, ac minimè conveniens vel ipſe olim *Hippocrates* cenſuit: Suſpicabar, inquam, quòd idem Thymus, edito iam in lucem fœtu, nimiâ oppletus ſucci quantitate, nec exonerare hanc potens in proximo infundibulo, obſtructis ab ampliato poſt nativitatem

Novus Thymi uſus ab Authore excogitatus, eiuſque ductus excretorii peculiares novi.

Cl. Bellingeri *lapſus.*

(a) *Tractatus de fœtu nutrito: or a diſcourſe concerning the nutrition of the fœtus in the Womb, demonſtrated to be by Ways hitherto unknoun &c. By F. Bellinger of the colledge of Phyſicians. London.* 1717.

tatem æſophago hiantibus in illum oſtiolis, eam tandiù in ſinu ſuo detineat, quandiù à propioribus vaſis abſorbeatur; abſorpta dein eadem, cùm maximè delituerit diù, aut fortè hæreditaria labe acorem contraxerit, tot unà excitet turbas, totque illa parens ſit ægritudinū, quas pueris ſępè cōtingere videmus, difficili Marte ſanandas. Atque ob id ſanè pleriſque uſitatum eſt fonticulum in occipite puerulis utiliter inurere, aut ſetaceum, Derivationis gratiâ, cùm maximè eâ ætate pueri gravi ſoleant ſtertore premi, qui nullimodè ab ullo pulmonū infarctu, at potiùs ab nimia Thymi obeſitate proficiſcitur.

Cæterorum affectuum ſcena, ac origo.

LXI. Ab eodem, ac memorata Aſthmata, fonte ortum unà, ac incrementa ſuſceperant Paralyſes, Apoplexię, Hemoptoes, improba Scabies, Podagra, Nephritis, Phtyſis, ac univerſi propè affectus, quos præſens conſtitutio anni in Scenam tulit, quibus & meritò accenſendi occurrunt fluores albi Mulierum, tùm pallidi Virginum colores, affectus Hyſterici, infandaque Puerperarum Clades; Ab liqui-

dis

dis ſcilicet, aut præ nimiâ glutinoſitate coercitis, aut æqua ſeri portione defraudatis, quo egent, ut ſibi comparata munera obire queant, ac conſtitutas ſibi leges ſervare. Qui hæc omnia ſeriò mente revoluerit præterita, aut tùm quidem revoluit, expenditque diligenter, cùm impenderent prope; Is vates eſto, ac *Magnus Apollo*. Hæc inter peculiares non nullas hiſtorias ſeligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omninò erunt, aut iniucundæ legentibus. 1. Præclara Veſtalis Octobri menſe, cùm intenſo preter morem æſtui rigida hyems è veſtigio ſucceſſit; Paralyſi dextri lateris unà cum inſultibus hyſtericis perculſa dirum in modum ludentibus, laborioſam vitam totâ hieme duxit; Vere appropriatis remediis priſtinum valetudinis ſtatum integrè recuperavit, quadam tantummodò ſuperſtite tarditate linguę, per novilunium maximè. Autumno dein ſequenti eadem die, ac momento ferè temporis, quo ſuperiore anno in Paralyſin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduū deceſſit. 2.

Ægrorum recenſio altera.

Veſta-

Veſtalis altera, cùm, fluentibus menſtruis, in aquę frigidę balneo diù morata fuerat, infernarum partium omnium paralyſi extemplò obruta & adhuc luget infelix amiſſum membrorum uſum; Atque hinc ſanè explicari poſſet phenomenon illud gravitatis, ſeù ſpaſmi, quo in aqua diutiùs morantes plerique corripi ſolent, ac ſe ſe velut à Spectro quodam ad fundum trahi exiſtimãt. 3. Mercatoris filia, cui pręgrandis diù in abdomine enatus tumor, quâ cæcum inteſtinum ad dextri renis confinia deliteſcit, Colicos ſępe dolores, ac ſævos admodùm inducere conſuevit, in paralyſin ſubinde eiuſdem lateris deſinentes, quæ citiſſimè ſolvebatur; ab utroque iam modò affectu Thermarum beneficio immunis, atque incolumis degit, remanente antiqui tumoris in eadem parte veſtigio, qui malorum author extiterat. 4. Quidam ex hepatis, & veſicæ bilis obſtructione in tertianam notham, deinde in colicam paſſionem incidit; paullò poſt paralyticus redditus, ſex ferè menſes inermis vixit, ad extremum delirio,

ac

ac epilepſia correptus occubuit. Paralyſis à principio occupavit brachiorum ſuperiores partes, ſenſim ad extremitates manuum, ultimò ad crura deſcendit: Æger atrophiâ contabeſcebat, deque ventriculi ardore, ſiti, appetitûs edendi proſtratione, alvi difficultate, & dolore Ilii ſiniſtri tenſivo, gravique (ſentire enim ſeſe aiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi maſſam) conquerebatur. Aperto cadavere Iecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum, obſtructioneque minimè vacans; Veſicam bilis craſsâ, ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extenſum; Colon inteſtinum malè, ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cæcum ſitum eſt, & ubi Colon ventriculo annexum erat, valdè laxum aderat, flatibuſque expanſum, reliquis in locis ad rectum uſque, anguſtum, fæcibus craſſis, duriſque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis. Reliqua viſcera tàm naturalia, quàm ſpiritualia erant illæſa, ac

integra. Ex cerebri ſubſtantiâ inter diſſecandum effluxit aqua tenuis, & colore ſub rubicundo, quod vaſorum ſanguineorum inciſioni adſcribendum eſt : nam aqua, quâ omnes ventriculi ſcatebant, fuit tum tenuiſſima, tum limpidiſſima, ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum ſpatium, quod in Sacrâ fiſtulâ inter tenuem, & duram membranam eſt, & ubi nervorum funiculi nervos conſtricturi à ſpinali medullâ recedunt, ſimili aquâ plenum extitit. Ex qua quidem hiſtoria, & ſymptomatibus, quæ præcurrêrunt, conjicere fas eſt omnium malorum ſcaturiginem ab Hepatis obſtructione prodiiſſe. 5. Virum novi reſolutionem ex mœrore multa ſollicitudine, & inedia expertum : deinde ſumpto Cathartico, adeò læſum, ut totus ipſe immobilis fieret, & propemodùm interiret, niſi in contrarium mutatus fuiſſet, & humectantibus omnibus, tùm potionibus, tùm cibis, & aliis huiuſmodi uſus fuiſſet, maximè verò balneis, unctionibus, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate.

tate. Etenim triſtis erat, & ad iram proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario, derepentè inter prandendum cum ſuis Commilitonibus, mortem ſubit. Conſuevit longo anteà tempore de dolore preſſorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium ſiccitate conqueri. In aperto poſt obitum corpore obſervata ſunt ſequentia: Pulmones utrinque cohęrentes cum Pleurâ expanſi, & turgidi ſanguine, dexter tamen lobus minùs ſiniſtro, abſque ulla ſubſtantiæ labe; Cor flaccidum, Hepar præmagnum. In capite autem propior hęrebat huius inopinati eventûs cauſſa; Proceſſui nempe falciformi, ubi intra radicem frontis cum oſſe Ethmoides firmiùs connectitur; accreverat conſpicua magna portio inſtar induratæ, ſcirrhoſæ, & conglomeratæ glandulæ, quæ fronti in iſto, quo hanc reſpicit, latere firmiter cohærebat, ut digito violenter ſeparari opus habuerit. Proxima Cerebri ſubſtantia erat ſiderata, putida, & eliquata; Reliqua

illęſa. * Optandum ſanè, ut exquiſitio-
rem

* *Rariores ſunt hi caſus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excreſcẽtiã. Placuit* Carolo Fracaſſato *in Diſſ. Epiſtol. ad* Alphonſum Borellum *tales excreſcentias, etiam hic locorum* Polypos medullares *appellare, quam appellationem etiam ſecutus eſt* Lanciſius *Tract. de mortibus ſubitaneis; ubi comparem fermè caſum recenſet lib. 1. cap. 2. §. 6. Quemadmodum enim* Polypi cordis *ſanguinis progreſſivum motum, & omne inde pendens vitæ intereſſe confundere, imò ſufflaminare ſolẽt: Ità* Cerebrini medullares *iſti* polypi, *quatenus liberum illud ventriculorum ſpatium, ac vacuum præternaturaliter explent, confundunt motus in hoc vacuo exiſtentes, repręſentativos, reflexivos, collectivos, & diſcretivos, ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ita* Lanciſius *paralyticæ, & aphonæ mulieris repente mortuæ caput aperuit, & invenit ſub cerebello ad internũ principiũ Spinalis medullę,* Glandulam ſcirrhoſam, *de Mort. ſubit. l. 1. cap. 11. §. 11.*

rem hiſtoriam pręgreſſi morbi, aut adverſæ ſaltem valetudinis huius Viri habere potuiſſemus, aſt nemo aderat, qui talem ſubminiſtrare potuerit. Analogum huic caſum olim ab Cl. *Terraneo*, nunc Beato, adnotatum memini in Viri cuiuſdam capite ſubitâ morte interempti, in quo magna occurrerat fungoſo glanduloſa, ac fibris diſtincta portio, anteriora verſus uſque ad os frontis, à dextris ad os temporum, à ſiniſtris verò ad duplicaturam Menyngis uſque protenſa, tres libræ quartas pendens. 7. Iurisconſulti Uxor, propè Collegium Clericorum Regularium Divi Paulli, diro, ac diuturno capitis dolore vexata, appetente ſolſtitio æſtivo, obortâ febri acutâ, è vivis inter copioſiſſimos capitis ſudores exceſſit. In huius capite ingenti ſeri copiâ ſubflavi, viſcidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam iuxta pituitariam diſrupti recèns abſceſſûs veſtigia, pure adhuc exundante teterrimo, fætentique. Tota Cerebri ſubſtantia corrupta veluti videbatur,

Cl. Terraneus laudatus.

ac

ac coloris ſubnigri; Nihil econtrà in Cerebello à naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuere; Ipſa vero pavoribus ſępè ſub ſomno, oblivioſitate, lāçinationibus per aures, plerumque etiam moleſtâ oculorum caligine, ſpaſmo cynico, ac involuntario ſalivæ effluxu per intervalla diù ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quędam conquerebatur de Cephalalgia ſingulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut ſuturæ capitis quaſi dehiſcerent. Hactenus præſidiis illuſit omnibus. Mutato demum conſilio ſuaſi pediluvium; Unde factum eſt, ut aura frigidiſſima, ſic illa aiebat, cum horrore totius corporis à capite ad pedes deſcenderet, ægraque bis vel ter idem adminiſtrando, planè convaleſceret. 9. Illuſtris Mulier recèns connubio iuncta ex Menſium ſuppreſſione, faſtidio ciborum, nauſeis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliiſque ſimilibus indiciis, cùm ſe gravidam crederet, plaudebat ſibi ob felicem hanc conditionem: Quarto circiter menſe dolores invadunt

par-

parturientium doloribus ſimiles, ac paullò poſt corpus edidit informe prorsùs, duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac veſiculis conflatum, quarum maximę ovum columbinum mole, ac figura exactè æmulabantur; minimæ verò vix piſi magnitudinem ſuperabant. Aderant autem centum ferè humore limpido, & ſeroſo repletæ, ac inter ſe invicem colligatæ, membranoſi cuiuſdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

Puerperarũ infanda clades.

LXII. Pleraſque alias recenſere ſubit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares huiuſmodi conceptus edidere; Pleraſque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis poſt diebus, latenter occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno poculo exhibere, quibus tum ſanguinis fervor quodammodò compeſceretur, tum fluxilis idem magis redditus per conſuetas inde vias faciliori negotio educeretur, obſequentibus ab repetito diluentium uſu factis fibris, quarum

nimia ſæpè tenſio funeſtos pleriſque exitus tulit. Tota ſcilicèt malorum ilias a b una, ac eadem univerſali cauſſa pend ebat, ab ea nempe ſiccitate temporum, ut quę toties dicta ſunt, iterùm repetam, quâ & fervidior intùs cruor, & cætera quæque liquida, ad ſtaſin heù prona nimis; Criſpata hinc, ac tenſa pręter modum ſolida, ſępè unà Matrem, ac Fœtũ inopinatò ſuſtulerunt. Huc quoque enumerandi hyſterici inſultus, huc cæteræ quotquot referendę ægritudines, quæ hoc potiſſimùm anno ſequiorem ſexum dirum in morem exercuere.

Morborum conſtitutio, per agrum, ac finitima loca.

LXIII. Dum hæc intrà Vrbis mœnia agebantur, haud diſſimiles paſſim affectus Colonos infeſtabant. Variolę prę ſertim, ac morbilli totâ hyeme inclementer ſæviere, adultoſque hæ maximè adoriebantur, ac edita magis loca, quàm pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurum, ac pedum eryſpelata, ſępè etiam internæ viſcerum Phlogoſes, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Inteſtinorũ, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salaſſios

laſſios, Canapicienſem Agrum, Vercellas, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Univerſam pene Liguriam, ac Montisferratenſem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Nicienſem tractum, Provinciam, ac ſuperatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum uſque obtinuit, perque æſtatem potiſſimùm ſæviit. Febres hinc viſæ è Phlogiſticarum cenſu memoratos affectus comitari, ac ultrò citròque ire, ſuopte marte, ac ingenio. E' Chronicis morbis Hydropes in univerſum, ac Tympanitis maximè, Arthritides, Phtyſes, tetraque ulcera Pagos, ac rura fœdârunt. *Alladii*, quod præclarum oppidum eſt *Comitum Sanmartinorum*, Febres Ianuario vagatæ ſunt mali moris, quarum hiſtoriam ab Cl. Viro exaratam hìc ſubnectere æquum duxi, in ſpem veniens, incitamento id futurum ſubinde aliis, ut ſedulò hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum ſæviunt, ſeù popularium, ſive intercurrentium obſervationes deſcribant.

Febrium Epidemicarũ Alladii apud Salaſſios hyeme ſævientiũ hiſtoria ab Cl. Viro Jo. Thomâ Guideto Taurinenſi Medico conſcripta.

Illuſtriſſimo, Doctiſſimoque Viro

CAROLO RICHA

Ioannes Thomas Guidetus S. P.

Quod annales Morborum Vulgarium proceſſus eruditiſſimis animadverſionibus contextos, & graphico ſtylo feliciter exaratos publico iuri elargiris, Vir Ampliſſime, tibi plurimum debet Medicina noſtra Subalpina. Hæc enim in te ſuum videt reſtauratorem, quæ à Maioribus tuis Archiatris meritiſſimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia iſthæc indigenæ praxeos monumenta locupletanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in noſtra hac Pedemontana ditione, ſuas quiſque appendens obſervationum ſchedas, ut olim tabulas in Æſculapii templo appendi uſitatū. Huius ego inſtituti, tuique conſilii optimè conſcius ſilentio ulteriùs præteriri non patiar hiſtoriam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Ianuario proximè elapſo datum eſt obſervare in Alladienſi oppido una cum præclariſſimis

mis Viris D. D. *Bardeſono* Patre, eiuſque Filio doctiſſimo, illic in Patria gloriosè Medicinam profitentibus, ac in tota Salaſſiorum Provincia de re Medica optimè meritis. Eſto itaque.

Cla Bardeſſonu Pa r, ac filius Medicinæ Doctores in Canapitio laudati.

Cùm Divini Verbi Pręcones in pręfato oppido prædicationi ſuæ optimum finem imploraturi ſacram inſtituiſſent liturgiam, ea fuit hominum accurrentium turba, ut horum conventu inter Eccleſiæ Maioris anguſtias nedum exęſtuaverint corpora, ſeſe arctè foventia, ſed & ipſi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentiâ. Complures viros, atque mulieres ſudore manantes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, graſſari viſus eſt cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nauſeâ, linguâ viſcidâ, & amurcosâ, pulſu tenui, mẽtis hebetatione, vaniloquiis &c. Mox acceſſêre deliria, ſurditates, aphoniæ, graveſque ſopores ad lethargum ducentes. Eructabant in aliquibus ſtillæ ſanguinis, ceù levis hæmorragia è naribus; in quamplurimis pe-

tecchiæ exiguæ brevi evaneſcentes, in omnibus borborygmi, & lumbricorum excretiones per ſuperiora, & inferiora cum fecibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nocturnis horis catarrhalium more, abſque intermiſſione, clanculùm repetebant. Nullus præcedebat vigor, nullus ſuccedebat æſtus ingens, exigua ſitis. Urinę à naturalibus vix abludebant. Sanguis extractus in principio morbi coccineum ſervabat colorem, aptamque conſiſtentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpè diarrhæa ſuperveniens commodum tulit, ut & in aliquibus ſudores. Intereà plerique quinto, vel ſeptimo morbi die non ſine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, cauſſis, ſymptomatibus, atque inde eventibus ſeriò conſideratis, deduximus unanimes has eſſe in ſua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & malè moratas ex coagulatione lymphę primùm, exinde ſanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines,

lin-

linguæ viſciditates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphoniæ, alvus pigra, inteſtinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Poſteriorem ſiderationem elucidabant reliqua enarrata ſymptomata perniciem accuſantia. Totam denique complebat æthiologiam notitia morboſorum in lympha apparatuum à pręgreſſis tempeſtatibus, quas tu nobis ſcitè admodùm diligenterque comparaſti, repetenda; Ob id maximè, quòd æſtas anteacta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus ventis perflati, unde nulla, vel modica facta eſt ſudorum effuſio, alioqui noſtro ſub Cœlo conſentanea quot annis. Quod ſi iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum pręcipuè corruptelam, nec non aquarum putealium fæculentiam ab inclementia cæli contractas, erues profectò genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ cauſſam ſimul, ac geneſin lumbricorum.

Cur autē à violenta adeò procatharſi febres huiuſmodi, nō verò pleuritides, peripneumonię, anginę, eryſipelata interna, alięve

ve huius farinæ ægritudines emerſerint; ex hoc factum puto, quod ſcilicet huiùs Brumæ Conſtitutio non ſatis rigida, catarrhales concretiones, ſtaſeſque in glandulari ſyſtemate, rivuliſque lymphaticis congregare apta nata ſit potiùs, quàm ſyſtrophicas collectiones, ac phlogoſes in intimioribus viſcerum flexibus. Veruntamen ſufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad ſanguinem commercio, reliquum eſt ut & cætera torpeant fluida in ſuo circulari motu, unde ſecretionum, excretionumque ſuppreſſio, progenieſque malorum. Et ſiquidem levioribus alias de cauſſis inter hybernas viciſſitudines viſa ſunt pectoris rheumata in acutas peripeumonias degenerare, ita nec mirum, ſi in datis prædiſpoſitionibus, & momentis, expoſitæ febres à catarrhali exordio in exitiales abierint Ignotum haud eſt Medicis praxin excolentibus pernicioſas ſæpè emergere febres, velut inopinatò, à lymphæ lentore pedetentim collecto, ut probè advertit Doctiſſimus *Baglivius lib.* 1.

de

de febribus malignis & meſentericis, §. 1.

Porrò ex centenis ægrotis, quos bidui ſpatio inviſimus, vix paucos evaſuros fore ſperandum erat, niſi opportunis extemplò adhibitis præſidiis fuiſſet opitulatum; Utq; ſingulis indicationibus ſucceſſivè ſatisfieret: Statuimus primùm alvinas vias ſolemniter expiare, emeticis, clyſteribus, aut catharticis, ſervato ægrorum delectu. Secundò lymphæ fluorem promovere, ductuſque obſtructos reſerare diluentibus calidè pitiſſatis, non omittendo anthelmintica cardiacis mixta, & veſicantia artubus applicita. Tertiò viam ſudoribus ſternere, vel ſaltem adiapneuſtian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut impoſterùm exhibitis diaphoreticis cutanei pori obſequerentur magis. Phlebotomias raro, nec niſi in Plethoricis celebrandas duximus, potiùs de ſaphenâ, quàm de ſuperioribus venis. Reliqua ſub finem morbi adhibenda problematicè ſunt propoſita, juxtà opportunitatem, & exigentiam.

Nec noſtra nos fefellit opinio, quando-

doquidem tali obſervato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interjiſſe retulit per literas ultimò datas laudatus Doctor, cognatione, & amore mihi devinctiſſimus, *Bardeſonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclariſſime, breve hoc obſervantiæ meæ argumentum; Intereà Spartam, quam ſuſcepiſti, exornare iterum, iterumque ne deſinas; Meque tibi multis de nominibus obſtrictum pergas amare. Non enim me præterit, quàm multa iam tibi debeam ob munera, dulcemque conſuetudinem, quâ me humaniter excipere toties dignatus fuiſti: Nec ulla unquàm ætas conticeſcet, quę à Maioribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Februarii MDCCXXII.

Tumores hoc anno frequẽtiſſimi, in artubus præſertim, ac potiſſimum inferioribus.

LXIV. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres Viros, & nunc adhuc Pedemontium, obtinet; Neve quidquam intactum hâc quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potiſſi-

tiſſimùm explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cęteris, & Meliceride eminebant, quæ duo quidem tumorum genera, vel in eo maximè conveniunt, quòd in folliculo fluctuet humor. Deſcripſit ea omnium optimè *Aetius*, atque è recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor eſt figura oblongus, & ſublatus, qui ad compreſſionem digitorum ob humoris craſſitudinem tardè cedit, tardèque iis ablatis revertitur, à quo Meliceris differt, quòd & rotundior ſit, & humoris eſſentia tenuior,& hinc ad digitorum compreſſionē celeriùs cedat, & celeriùs etiam revertatur. Non autem hęc ita diſcerni poſſe videntur, ut certò omnia affirmare liceat: quin potiùs,quid intus habeant, ut conjecturâ præſagiri poſſit, ſic ex toto cognoſci, niſi cùm ejecta ſunt, non poſſe, *Celſus* monet, quod tamen non propter humorem, ſed alia quædam ſimul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim,in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concretos confertoſque pilos re-

Aetius, *&* Severinus *laudati.*

Atheromatis & Meliceridis diſcrimina.

periri: Oſſiculorum recens exemplum eſt legere in Ephemeridibus. Nec minùs notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride ſe vidiſſe, ipſe teſtis eſt: in eius nempè folliculo alium ejuſdem generis tumorem, ſed minorem delituiſſe, ſua & ipſum membrana incluſum. Ubi quis cum ranis Æſopi apud Phędrum exclamandum putaverit:

Quid futurum eſt, ſi crearit liberos?

Hujuſmodi tumores articulos præcipuè occupârunt, ac inferiores potiſſimum, eò diriores, quò impliciti magis, ac tendinibus muſculorum, quorum ibi magna ſeges, intricati. Nobiliſſimi Equitis iacturam univerſa Civitas deflet adhuc, qui, dùm inter Chirurgos de ſecando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula eiuſmodi tumorem, omnem curationem, ac artis pręſidia renuentem, febri lenta in dies ingraveſcente, macie confectus obiit: altè ſepultâ, adque totam liquidorum maſſam propagatâ labe.

L.XV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obſidebant: Duriſſimum tumo-

morum genus, Nucis avellanę magnitudinem haud ſuperans, doloris expers, manuum juncturas, & talos frequentiùs occupans, rariùs cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex ſucco nutritio nervoſarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri poſſet lymphaticus humor, qui partes nervoſas alluit, neſcio quo ſpiritu Gorgonico afflatus, congelari, niſi ſenſim excreſceret; ex quo apparet per appoſitionem novi liquoris quotidiè augeri, ubi ſenſim cæpit, & ſubtilioribus evaporatis, indurari. An vaſculum lymphaticum ſuprà modum expanſum, ubi vel ictu, vel aliâ violentiâ illatâ urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cęterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod ruptâ membranâ evaneſcat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manûs alliſione, ut oritur, ſic & tollitur. Sive autem ab externa quapiam cauſa, ſive ab in-

Carglii ortus, ac curatio.

terna oriatur, poteſt emolliri primùm, deinde vi diſſipari externa, à Chirurgo cõpreſsus, quam elegantem rationem apud *Aetium* videre licet. In eo reſolvendo quod Hydrargyrum valeat, *Ioh. Loſſius* mirabili eventu expertus eſt, ut libro de podagra perhibet, ubi emplaſtrum addit à *Zacuto Luſitano* ſibi communicatum, quod nodos podagricos quoq; diſſolvat, de quibus, ſi quis ſit ſollicitus (conſtant autem ex iiſdẽ, ex quibus Ganglia, & quaſi raſæ cartilagini, ut cum *Celſo* loquar, ſimile quid obtinent) is vel ſolus optimè ſatisfecerit. Vidi quemdam, cui uno, ac altero horum diſſipato, unum, ac alterum è veſtigiò alio loco oriebatur, quò dein improba progenies, meo conſilio, Mercurii ope omninò deleretur.

Strumarum ſeu ſcrophularum ſedes quæ.

LXVI. Ruricolę, atque ex iis potiſſimũ, qui ad Alpium radices degebant, ſtrumis in univerſum laborarũt, Mulieres pręſertim, ac pueri, eò curatu difficilioribus, quò non in collo, ubi hæ prodibant, ſed altiùs fortè in ipſo Meſenterio earum fomes latebat. Neque novum eſt

tàm

tam altè ſtrumas exoriri, quod equidem poſt alios nuper *Cl. Bartolinus* nepos advertit, ex *Riolano* Sapiens, qui Scrophulas in corpore numquam erumpere aſſerit, niſi Meſenterium ſtrumoſum fuerit: Hic vero ex *Guidone*, & *Ingraſſia* id poteſt didiciſſe, qui idem tradidere. Quodve obſtupeſcas magis; utque anni, ac morborum ingenium ediſcas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obſignatos, familiari cęterum Subalpinis morbo, ut Polonis Plica, Britannis tabes. Tumor eſt Thyroidis glandulæ, mollis, ac pendulus, nec moleſtus modò, & aſpectu fœdus, ſed etiam ſi magnus, ſuffocationis periculum adferens. Vidi ego muſculos ſternothyroidęos planè emaciatos, & membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta ſemper. Ut enim Endemius hic Incolis morbus, ita cauſſas illius removere, à quibus originem habet, difficile prorſùs. Laudantur pleriſque tabellæ quædam ex alumine, ac ſpongia marina confectę unà cum radicibus pororum; aliis emplaſtrum

Caſp. Bartholinus nepos, Riolanus, Guido & Ingraſſias *laudati.*

Bronchocele *quid quove pacto curanda.*

ſtrum de Galbano crocatum Mynſichti; Nonnullis cataplaſma ex foliis, & radice cucumeris aſinini cum ſtercore caprillo, quibus & interna iungi poſſunt, & quidem pulvis ex oſſibus Sępiæ, Mandibulis Lucii piſcis, Lapidibus cancrorum, Pipere, Zingibere, Piretro, Teſtis ovorum, quorum alia exſiccando, alia diſſipando agere credi poſſunt. Potior ſanè ſalutis ſpes, ac tum quidem, cùm in ſcirrhum abiit, in ſectione conſiſtit, etſi metuenda hinc ſit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vaſa, quæ ex Carotidibus occurrunt: tùm nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cùm eos unà evelleret, mutum reddidit ægrum; Ob quod maximè hanc operationem omnium difficillimam puto. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocelen* idem eſſe putant; Alii, quos inter *Fabritius*, neſcio, quod adtulit vitiũ aſperæ arteriæ peculiare, quod eo nomine appellitat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam viſam. *Celſus*

Huius extirpatio proficua, ſed difficilis prorſus.

Fabritius, Celſus, Aetius, ac Severinus *notati.*

ſus inter cutem, & aſperam arteriam eam ponit. *Aetius* tumorem ſimpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac ſedem illius principem deſignare fas erat, quam nec ipſe *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus diſertiſſimè ſcripſit, attigerat; Unus, quem reperiã, *Schelbammerus* (a) agnovit, rectèque in Thyroidea glandula collocavit, viſam hanc utique, ſed non agnitam *Severino* oſtendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cuiuſdam, qui Bronchocelen prevaſſam multos annos cum angore paſſus, tandem ab ea ſtrangulatus oppetiit; Quo diſſecto grumos ingentes ſanguinis undique circumfuſos cum adnatis quibuſdam carunculis offendit. Equidem ſine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ præ ſanguinis copia diſtentæ, ac divulſæ in partes, aliis ſenſim & corruptis, & colliquatis in ſanguinem. Et hoc ipſum eſt, quod Doctiſſimus *Whartonus* dicit; *Si ſcrophulæ* (ſic namque vocat is *Bronchocelen*, quod notandum eſt) *rubeſcant*, *colorem floridiorem*

(a) *De Tumoribus humani corporis ſectio* 2. §. 83. *Vide Biblioth. Chirurg. Tom.* 4. *pag.* 41.

eſſe 4

eſſe, minuſque lividum, quàm *ſtrumarum.*

Verrucarũ, ac nodorum venereorum deſcriptio.

LXVII. Inter glandularum ægritudines refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, ſi acerbiùs unquam, hoc potiſſimum anno, fœdum in morem correpti ſunt improbæ Veneris milites, quoſve vix ipſe quidem magnæ famæ *Mercurius* ſolvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem univerſo corpore verrucoſum, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis. Ficoſos hoſce propriè vocat *Levinus Levinus* in opere de *naturæ miraculis* : ſyphilios alii, aut putidè gallicoſos appellant. Aderant hi utique ſagacis Naturæ teterrimum huiuſmodi, ac viroſum fomitem abigentis, ac profligantis laudandi conatus, ſi quæ per vaſa corporis, cæcoſque meatus effluebat lympha, craſſior illa, ac glutinoſa, quàm par foret, magis, illi haud obſtitiſſet, verrucas hinc, tubera, ac fungos univerſo corpore excitans, horrendum viſu ſpectaculum! Ea namque mira eſt Naturæ providentia, ac ſummum ejuſdem, ut in omni ferè, ità & in hoc præſertim mor-

Mira naturæ in expellendo, ac abigendo viroſo fomite providentia.

bo

bo ſtudiũ, ut per quamprimùm foca vitiũ venit, genitales, inquã, & his attiguas partes, per has eaſdẽ vias, quaſi facto recurſu, pellat; Ubi verò altiùs iraſci malum incœpit, & *ſe funditùs abdens corpora depaſcit miſerè*; tota conetur adhuc infeſtum virus, ſeu exulcerantem intrò putrilaginem, per has, ac illas partes, quas in emiſſaria torquet, expromere; Rem quidem, quam ſeriò advertere debent hi, qui Syphiliorũm hæc ſymptomata curant. Ita ſuis opificiis ſatagit Natura parens; Ita in adverſis proſpicit; ita nullam viam intentatã relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

Duplex luis venereę ſtatus, inchoantis, & abſolutæ.

LXVIII. Locus eſſet huiuſmodi eruptiones, tùm in morbi inchoantis ſive interminati ſtatu, tum in abſoluti iam, & latè graſſati altero fuſiùs deſcribendi; eiuſque varios, quos paſſim inducit, characteres,

Qui caſus rerum varii, quę ſemina morbum
Inſuetum, nec longa ulli per ſecula viſum
Attulerint,

Enarrandi unà, ac explicandi; Si hæc omnia poſſent *brevi oratione* complecti.

Satiùs igitur lepidiſſimi Poetæ *Fracaſtorii* ſit audire rapſodiam.

Fracaſtorius Laudatus.

Ipſe ego Cenomanum memini, quâ pinguia dives
Paſcua Sebinâ præterfluit Ollius undâ:
Vidiſſe inſignem juvenem, quo clarior alter
Non fuit, Auſoniâ nec fortunatior omni.
Vix pubeſcentis florebat vere iuventæ,
Divitiis, proavíſque potens, & corpore pulchro.
Cui ſtudia, aut pernicis equi compeſcere curſum,
Aut galeam induere, & pictis ſplendeſcere in armis,
Aut iuvenile gravi corpus durare paleſtrâ;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illum omnes Ollîque Deę, Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deę, ruriſque puellę:
Omnes optatos ſuſpiravere Hymeneos.
Forſan & ultores ſuperos neglecta vocavit
Non nequidquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimiùm fidentem animis nec tanta timentem
Invaſit miſerum labes, quâ ſævior uſquam
Nulla fuit; nulla unquàm aliis ſpectabitur annis.
Paullatim ver id nitidum, flos ille iuventæ
Diſperiit, vis illa animi: tum ſquallida tabes
Artus (horrendum) miſeros obduxit, & altè
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa.
Ulcera (proh Divûm pietatem) informia pulchros
Paſcebant oculos, & diæ lucis amorem,
Paſcebantque acri corroſas vulnere nares;
Quo tandem infelix fato poſt tempore parvo
Ætheris inviſas auras, lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt;
Illum omnes Ollîque Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt, nemorumque Deæ, ruriſque puellæ;
Sebinuſque alto gemitum lacus edidit amne.

Syphil. lib. 1 pag. 16. Edit. Patav. apud Comin.

Hi blandæ ſcilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum ſunt fructus; heu tragici tantum, & miſerabiles, quantum inter multiplices cruciatus amiſiſſe vitæ dulcedinem, & quantum ex humana ſpecie tranſmigraſſe in brutam.

LXVIIII. Locus hic etiam eſſet pauca de altera tumorum ſpecie, qui ad Chirurgiam & quoque ſpectant, proferendi, nempè de Aneuriſmatibus, occulto morbi genere, quo plures hoc anno miſerè interemptos adnotavimus; Sed hæc & pleraque alia pretermittere intacta lubet, ne ingentem in molem Pagina turgeſcat, alibi fortè prolixiùs de hiſce acturis, novaque in dies meditantibus, quoad eorum originem, ac incrementa, revelanda aliquandò. Exempla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorum Aneuriſmatum, quæ nobis occurrerunt, aut ab Amicis communicata. Quæ quidem alio tempore reſervamus. Vnum tantummodò, atque alterum ſupereſt commemorandum, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris; Primum

Pleraque etiam hoc anno Aneuriſmata.

Caſtrationis hiſtoria in Puero decenni.

eſt Caſtrationis hiſtoria in puero decenni, pro meliori vocis claritate, atque modulatione ab experientiſſimo Chirurgo *Andreâ Vernâ* feliciſſimè abſolutæ. Febris huic ſupervenit cum vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipuè in regione tota hypogaſtrica. Alvus ad quartam uſque occluſa penitùs; Urinæ etiam parcâ copiâ effundebantur. Poſt quartam reſerari ſpontè alvus cæpit, tùm urinæ pleno gurgite copioſiùs effluere, evaneſcente paullatim, ac omninò tandem deſinente febri, adeò ut undecimo die æger incolumis, adque omnia munera obeunda aptus videretur, uno relicto vulneris inflicti veſtigio, quod quidem, cicatrice obducta, breviſſimo tempore conſolidatum apparvit. Alterum eſt Mammæ, quam fœdus, ac improbus Cancer occuparat diù, extirpatio ab memorato *Andreâ Verna* in Virgine quadam quadragenaria propè, feliciter peracta. Cæperat hæc de tumore in mamma dextra ab viginti & ultrò annis conqueri, cui cùm varia paſſim Mulierecularum, Agyrtarumque conſilio Medica-

Cl. Andreas Verna Chirurgus Taurinenſis laudatus.

Mammæ cancro exulcerato Obſeſſæ exciſio feliciter peracta.

dicamenta adhibuiſſet, incrementa prębuit maiora. Augeſcens is namque ſenſim, ac totam penè mammam obſidens, veniſque in orbem nigro ſanguine turgentibus circumfuſus, in ulceroſam demum pravitatem degeneraverat, ultimum poſtulans in ſectione præſidium. Mirum ut generoſa Virgo invicto animo, nova velut Amazon, pertulit exciſionis acerbitatē. Conſolidato vulnere, ruri abiit, confirmandæ valetudinis gratia, ubi brevi poſt tempore acutâ febri prębenſa deceſſit. Tertiò denique, ac poſtremò recenſendus ſubit diuturnus Oculorum affectus ſcarificationibus ad ima Palpebræ inferioris confinia inſtitutis curatus, auctoritate, & conſilio Cl. Viri *Petri Rohaultii* Chirurgi, & Anteceſſoris Regii. Affectui iſti initia, ac facem prębuit exterioris Oculorum membranæ inflammatio, cui cùm imperitus quidam topica diù admoviſſet, nedum ingraveſcere hinc malum cæpit, ſed & unà ſimul intumeſcere Palpebras viſum, ac ſenſim in ſchirrhoſam velut duritiem, inferiores potiſſimùm

Cl. Rohaultius *Regis Primarius Chirurgus cum laude memoratus.*

ſimùm

ſimùm deſinere, quę repetitis ſcarifica-tionibus, ac topicis appropriatis, læto omine, ceſſit.

Authoris Peroratio, ac Votum.

LXX. Atque hęc ſunt, quæ brevi ſermone, accuratâ tamen Morborum, temporumque indagatione exarata, pro tertiâ hacce Cōſtitutione ſufficiunt. Haud diffiteor quidem multa iis deeſſe, ſaltem hęc ipſa politiore calamo delineari potuiſ-ſe; Quod à me exigi omninò vetant, tùm quibus obſtrictus, ac occupatus sū, praxeos negotia, tùm exigua prorſùs ingenii acies, ac *curta* admodùm *ſupellex*. Juvat autē ali-quid adhuc ſperare tùm laudis, tùm ad-jumenti: illius, quòd primus Ego in Pa-tria glaciem fregerim, omneſque in hoc animi nervos intenderim, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum medela, poſt ci-neres meos, majori cum certitudine ad-miniſtretur: huius verò, quòd nullus du-bitem futuros aliquandò, ut nonnullos jam enumerare poſſem, quamplures, qui auxiliatricem mihi dexteram ferent; aut me defuncto fatis, tentatum à me opus Feliciore Ævo perficient.

ERRATA SIC CORRIGANTUR.

Pag. 7.	lin. 19.	*hyeme.*	leg.	*Autumno*
Pag. 13.	lin. 21.	*æterneque,*	leg.	*æternetque.*
Pag. 16.	in marg.	*prætermittenda;*	leg.	*præmittenda.*
Pag. 33.	lin. ultima	*tres verò iſti,*	leg.	*duo vero iſti.*
Pag. 41.	lin. 23.	*militas*	leg.	*milites.*
Pag. 63.	lin. 15.	*Filippi,*	leg.	*Philippi.*
Pag. 71.	lin. 3.	*odſtrictum*	leg.	*obſtrictum.*
Pag. 72.	in marg.	*obſerrationes,*	leg.	*obſervationes.*